

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธชุมชน
รอยต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
The Survey of Quantity and valuation the product of Pra at Area Around Buddha Cave
Community a Boundary Between Trang and Nakhon Si Thammarat Province By the
Villasers Participation.

วัฒนณรงค์ มากพันธ์

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ประจำปีงบประมาณ 2559

เรื่อง	การสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้าพระพุทธรชุมชนรอยต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ผู้วิจัย	นายวัฒนณรงค์ มากพันธ์
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจของผลผลิตลูกประที่ชาวบ้านเก็บหาในรอบปีและสร้างความรู้ความเข้าใจโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่ รวมถึงการกำหนดแนวทางในการจัดการต้นประตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้าพระพุทธร พบว่า ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ มีทั้งหมดจำนวน 62 ราย ลูกประที่ชาวบ้านเก็บมีปริมาณสูงถึง 12,268 กิโลกรัมต่อปี หรือ เท่ากับ 197 กิโลกรัมต่อคนต่อปี สำหรับการซื้อขายลูกประในชุมชน มีราคาระหว่าง 20-50 ต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 28.95 บาทต่อกิโลกรัม เมื่อนำมาคิดเป็นมูลค่าของลูกประทั้งหมดเท่ากับ 350,338.20 บาทต่อปีหรือเท่ากับ 5,650.62 บาทต่อปี ส่วนต้นทุนจากการเก็บหาลูกประ ประกอบด้วย ต้นทุนรวมด้านอุปกรณ์เท่ากับ 4,089 บาทต่อปี ต้นทุนรวมด้านแรงงานเท่ากับ 63,150 บาทต่อปี และต้นทุนรวมด้านการเดินทางเท่ากับ 20,499.50 บาทต่อปี และคิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเท่ากับ 87,738.50 บาทต่อปี เมื่อนำมาหามูลค่าสุทธิของลูกประเท่ากับ 262,600 บาทต่อปีหรือเท่ากับ 4,235 บาทต่อคนต่อปี ส่วนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อการเรียนรู้ในด้านการดำเนินการวิจัย มีชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน ให้ความร่วมมือและสนใจ เกี่ยวกับการวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล รวมถึงการใช้เครื่องมือ พร้อมทั้งมีการซักถาม และเสนอแนะถึงการเก็บข้อมูล อีกทั้งได้สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการใช้ประโยชน์ลูกประในพื้นที่ 3 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 ชาวบ้านต้องการให้มีการส่งเสริมการปลูกต้นประเพิ่มเติม บริเวณแนวป่ากับพื้นที่ของชาวบ้าน ประเด็นที่ 2 ชาวบ้านเสนอแนะเรื่องการเก็บหาลูกประในแต่ละเส้นทาง ขอความร่วมมือจากผู้เก็บหาลูกประด้วยกัน มีให้มีการถางหญ้า หรือพืชใต้โคนต้นประ จนโล่งเตียนเกินไป เพราะอาจส่งผลให้ต้นประมีผลผลิตน้อยลง และประเด็นที่ 3 ชาวบ้านต้องการให้เกิดการรวมกลุ่ม เพื่อจัดการดูแลเรื่องราคาการซื้อขายลูกประ เนื่องจากราคาที่พ่อค้าคนกลางกำหนดนั้นมีความแปรปรวนมากเกินไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ให้การสนับสนุนเงินทุนวิจัย และขอขอบคุณสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ให้การสนับสนุน แนะนำ และสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดงานวิจัยนี้ขึ้น

ขอขอบคุณบิดา มารดา รวมถึงญาติพี่น้อง ที่ช่วยผลักดันให้พร้อมทั้งการแก้ปัญหาให้ขณะที่ผู้วิจัยดำเนินการและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่

ขอขอบคุณภรรยา ที่คอยให้กำลังใจและเดินทางไปร่วมเก็บข้อมูลด้วยตลอด จนทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ผ่านไปได้ด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธร ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยจนเสร็จสิ้น ลุล่วงไปได้ด้วยดี

วัฒน์ณรงค์ มากพันธ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(ก)
กิตติกรรมประกาศ	(ข)
สารบัญ	(ค)
รายการตาราง	(ง)
รายการภาพประกอบ	(จ)
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย	1
1.2 คำถามการวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
1.5 ขอบเขตการวิจัย	3
1.6 กรอบแนวคิดและขั้นตอนการวิจัย	4
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.8 ข้อจำกัดของงานวิจัย	5
2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ทรัพยากรป่าไม้กับบริการของระบบนิเวศ	6
2.2 ประเภทของบริการของระบบนิเวศ	7
2.2.1 บริการของระบบนิเวศที่ใช้เป็นทุนสำรอง	7
2.2.2 บริการของระบบนิเวศป่าไม้ในการควบคุม	7
2.2.3 บริการของระบบนิเวศทางวัฒนธรรม	8
2.2.4 บริการของระบบนิเวศในด้านสนับสนุน	9
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้	10
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม	12
2.5 ความหมายลักษณะทั่วไปของต้นประ	13
2.6 การใช้ประโยชน์จากต้นประ	15
2.7 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน	15
2.7.1 ฐานทุนเดิมของชุมชน	15

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)	
2.8 ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ	17
2.8.1 ประวัติหมู่บ้าน	17
2.8.2 ลักษณะภูมิประเทศ	18
2.8.3 ลักษณะภูมิอากาศ	18
2.8.4 การคมนาคม	18
2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.9.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายได้หรือ	
การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของของป่าภายในประเทศ	18
2.9.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่า	
ทางเศรษฐกิจของของป่าในต่างประเทศ	24
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	
3.1 การสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประ	29
3.1.1 ประชากร	29
3.1.2 การเก็บข้อมูล	30
3.1.3 เครื่องมือในการวิจัย	30
3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ	30
3.2 การสำรวจพื้นที่ศึกษาวิจัย พุดคุยกับผู้นำชุมชน	31
3.3 การรับสมัครทีมวิจัยปราชญ์ชาวบ้าน	32
3.4 การประชุมทีมวิจัย สร้างการเรียนรู้ด้านการทำวิจัยเบื้องต้น	32
3.5 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการค้นหารายชื่อคนเก็บหาลูกประ	33
3.6 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ	33
3.7 การสรุปผลการสัมภาษณ์	34
3.8 การคำนวณมูลค่าและต้นทุนของลูกประที่ชาวบ้านนำมา	
ใช้ประโยชน์	34
3.9 การกำหนดแนวทางในการจัดการต้นประตามภูมิปัญญาท้องถิ่น	
ในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4 ผลการวิจัย	
4.1 ข้อมูลสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้าน ที่ใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาลูกประ	35
4.1.1 เพศ	35
4.1.2 ศาสนา	35
4.1.3 สถานภาพทางการสมรส	35
4.1.4 อายุ	35
4.1.5 ระดับการศึกษา	35
4.1.6 สมาชิกในครอบครัว	35
4.1.7 อาชีพเก็บหาลูกประ	35
4.1.8 ระยะเวลาเก็บหาลูกประ	36
4.1.9 รายได้ต่อเดือน	36
4.1.10 สถานภาพในครอบครัว	36
4.1.11 ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่	36
4.1.12 การทราบถึงเส้นทางการเก็บหาลูกประ	36
4.1.13 แหล่งเก็บหาลูกประ	36
4.1.14 การรวมกลุ่มเพื่อเก็บหาลูกประ	36
4.2 ผลการสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประ บริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ	39
4.2.1 ผลการสำรวจปริมาณของลูกประบริเวณโดยรอบ พื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ	39
4.2.2 ผลการประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประบริเวณ โดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ	39
4.3 การสำรวจพื้นที่ศึกษาวิจัย พุดคุยกับผู้นำชุมชน	43
4.4 การรับสมัครทีมวิจัยปราชญ์ชาวบ้าน	43
4.5 การประชุมทีมวิจัย สร้างการเรียนรู้ด้านการทำวิจัยเบื้องต้น	44
4.6 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการค้นหารายชื่อคนเก็บหาลูกประ	44
4.7 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหา ลูกประ	44
4.8 การสรุปผลการสัมภาษณ์	44
4.9 การคำนวณมูลค่าและต้นทุนของลูกประที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์	44

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4 ผลการวิจัย (ต่อ)	
4.10 การกำหนดแนวทางในการจัดการลูกประตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ	45
5 สรุป อภิปรายผลการวิจัย	
5.1 สรุปผลการวิจัย	46
5.1.1 สรุปผลการศึกษาข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ	46
5.1.2 สรุปผลการสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิต ของลูกประบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ	47
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	48
5.2.1 อภิปรายผลการศึกษาข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ	48
5.2.2 อภิปรายผลมูลค่ารวมของลูกประที่ชาวบ้านนำมา ใช้ประโยชน์	49
5.2.3 อภิปรายผลต้นทุนในการเก็บหาลูกประ	50
5.2.4 อภิปรายผลจากกระบวนการวิจัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	50
บรรณานุกรม	52
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ	56
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม	61
ภาคผนวก ค รายชื่อทีมวิจัย (ปราชญ์ชาวบ้าน)	67
ภาคผนวก ง ภาพประกอบการดำเนินการวิจัย	69
ประวัติผู้เขียน	72

ตารางที่	รายการตาราง	หน้า
4-1 มูลค่าสุทธิด้านการเก็บहाลुकประ		42

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบที่	หน้า
1-1 ขอบเขตพื้นที่การศึกษา	3
1-2 กรอบแนวคิดและขั้นตอนการวิจัย	4
3-1 แผนผังวิธีการดำเนินการวิจัย	29
4-1 ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ	37

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

ทรัพยากรมีความหลากหลายที่ซับซ้อนและมีความมหัศจรรย์อย่างยิ่ง มนุษย์ซึ่งอยู่กับธรรมชาติมายาวนาน ทำให้สามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่รอบๆ ตัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับการดำรงชีวิต สำหรับในประเทศไทยนั้น คนไทยก็มีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่ามาเป็นเวลาช้านาน ป่าในครั้งอดีตนั้นเป็นแหล่งที่ให้คุณประโยชน์ในหลายๆ ด้านด้วยกัน เช่น ใช้สำหรับการเก็บพืชสมุนไพรมากำกับเป็นยารักษาโรค ดูแลสุขภาพ เป็นยาบำรุงกำลัง เป็นยาแก้โรคระบาด ประการต่อมา ใช้เป็นที่อยู่อาศัย หลบฝน หลบแดด หลบหลีกสิ่งต่างๆ ที่จะมาทำอันตรายให้กับตัวเอง จนเกิดการพัฒนาจากที่อาศัยอยู่ในถ้ำ ก็ได้มีการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยโดยใช้ทรัพยากรที่อยู่ในธรรมชาติคือ ต้นไม้ ไม่ว่าจะเป็นการนำใบไม้ใบหญ้ามาทำหลังคา การนำส่วนต้นมาทำเป็นเสา เป็นไม้กระดาน เป็นไม้ฝา ฯลฯ ล้วนแล้วแต่นำมาจากธรรมชาติทั้งสิ้นและประการที่สาม คนไทยในอดีตได้คัดสรรทรัพยากรมาใช้ในการปกปิดร่างกายหรือ เป็นเครื่องนุ่งห่ม เริ่มตั้งแต่การใช้ใบไม้ ต่อมาก็เปลี่ยนมาเป็นหนังสัตว์ และเปลี่ยนจากหนังสัตว์มาเป็นเส้นใยจากสัตว์และพืช มาทอเป็นเสื้อผ้าต่างๆ ประการสุดท้ายที่จะกล่าวถึง คือ อาหาร คนไทยใช้ทรัพยากรป่าไม้เป็นแหล่งในการเก็บพืชพรรณและสัตว์ต่างๆ มาปรุงเป็นอาหารรับประทานเพื่อการประทังชีวิต ไม่ว่าจะเป็อาหารประเภทควา เช่น แกงคั่ว บุก แกงเลียงยอดหวาย แกงลวกกะทียอดผัก แกงคั่วสัตว์ป่า เป็นต้น นำมาปรุงเป็นอาหารประเภทหวาน เช่น ทูเรียนกวน ลูกชิดเชื่อม บัวลอยจากแป้งสาคุ เป็นต้น ส่วนประเภทผลไม้ที่พบในป่า เช่น เงาะป่า ลูกหวาย ลูกตะคอบ ระกำ ลูกประ เป็นต้น (ใสว พรหมแก้ว, (สัมภาษณ์), 12 ตุลาคม 2556)

ในปัจจุบันยังพบว่ายังมีอีกหลายชุมชน ทางตอนใต้ของประเทศไทยซึ่งมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในด้านต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นโดยเฉพาะชุมชนบ้านถ้ำพระพุทซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ตรังรอยต่อของ 2 จังหวัด คือ หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และหมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอรัชฎา จังหวัดตรังเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 14 ตารางกิโลเมตร ชุมชนนี้เป็นชุมชนที่มีอายุมากกว่าร้อยปี แต่ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติแทบจะไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงคนในชุมชนยังคงมีการใช้ประโยชน์ในด้านทรัพยากรจากป่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (สุรัญญา พรหมแก้ว, (สัมภาษณ์), 12 ตุลาคม 2556) อาชีพของคนในชุมชนบ้านถ้ำพระพุทประกอบอาชีพหลัก คือ การทำสวนยาง การทำสวนผลไม้ สำหรับอาชีพรองประกอบด้วย การเก็บของป่ามาจำหน่าย เก็บพืชสมุนไพรมาประกอบเป็นยาพื้นบ้าน สำหรับใช้ในชุมชนและจำหน่ายบ้างกับคนที่มาขอซื้อ นอกจากนี้ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทยังมีพืชที่เด่นและมีความสำคัญต่อคนในชุมชนเป็นอย่างมาก คือ การเก็บหาลูกประมาจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้ในการเลี้ยงครอบครัว โดยชาวบ้านมีการปฏิบัติสืบทอดมาอย่างยาวนานพร้อมๆ กับการก่อตั้งชุมชนบ้านถ้ำพระพุท ซึ่งปัจจุบันนี้ก็ยังมีการทำอยู่ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าในปัจจุบันคนในชุมชนไม่ได้มีการจัดการการใช้ประโยชน์จากต้นประอย่างเป็นระบบ มีแต่การบอกกล่าวถึงแหล่งที่เก็บหา แบบปากต่อปากจากคนที่เข้าไปเก็บหาในพื้นที่ป่า ยังมิได้มีการรวบรวมเป็นเอกสารอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมประกอบกับชาวบ้านในพื้นที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่ดินของตนเองในลักษณะการปลูกพืชเชิงเดี่ยว คือ

ยางพาราและปาล์มน้ำมันมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของลักษณะภูมิอากาศ เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมพืชอย่างมาก ส่งผลให้จำนวนต้นประดลงเป็นจำนวนมากในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา และมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อยๆ (สวัสดี แสงสุวรรณ, (สัมภาษณ์), 13 ตุลาคม 2556) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนณรงค์ มากพันธ์ (2558) ได้สำรวจการกระจายของต้นประดในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้าพระพุทที่ชาวบ้านสามารถนำผลผลิตมาใช้ประโยชน์ในการบริโภคและจำหน่าย พบว่า จำนวนต้นประดที่สำรวจตามเส้นทางต่างๆ ที่ชาวบ้านเก็บหา มีปริมาณลดลงมากเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต เนื่องจากชาวบ้านที่เข้าไปเก็บหาไม้จะมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้น แต่ปริมาณต้นประดที่กลับลดลงอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับชาวบ้านขาดความตระหนักต่อการคงอยู่ของต้นประด ขาดความรู้ ความเข้าใจถึงแนวทางที่ถูกต้องในการเก็บหาลูกประด

จากปัญหาดังกล่าว ประกอบกับชาวบ้านในพื้นที่ อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า มีความต้องการทราบปริมาณผลผลิตของต้นประดที่ชาวบ้านเก็บหา รวมถึงมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจของผลผลิตดังกล่าวที่ชาวบ้านเข้าไปเก็บใช้ประโยชน์ในการบริโภคและจำหน่ายได้ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญต่อการคงอยู่ของต้นประดออกมาในรูปแบบของมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจต่อชาวบ้านในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสำรวจปริมาณ ผลผลิต และคิดมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจ ที่ชาวบ้านเก็บหาออกมาในรอบปี นำผลการศึกษาที่ได้มาใช้ในสร้างความรู้ ความเข้าใจกับชาวบ้านในพื้นที่ อันจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ส่งผลให้เกิดความคงอยู่ของต้นประด และชาวบ้านได้เห็นความสำคัญ จนนำไปสู่ความยั่งยืนของต้นประดในพื้นที่ต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ลูกประดในบริเวณพื้นที่ชุมชนบ้านถ้าพระพุทที่ชาวบ้านสามารถนำผลผลิตมาใช้ประโยชน์ในการบริโภค และจำหน่าย มีปริมาณผลผลิต และมูลค่าทางด้านเศรษฐศาสตร์เท่าใด

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อสำรวจปริมาณผลผลิตและประเมินมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจของผลผลิตลูกประดที่ชาวบ้านเก็บหาในรอบปี

1.3.2 เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่ รวมถึงการกำหนดแนวทางในการจัดการลูกประดตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้าพระพุท

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ปริมาณผลผลิตและประเมินมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจของผลผลิตลูกประดที่ชาวบ้านเก็บหาในรอบปี สามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลทางวิชาการ ในการนำไปเผยแพร่ให้กับผู้ที่สนใจ

1.4.2 สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานทางวิชาการให้กับอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า และองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจให้ชาวบ้านนำไปปฏิบัติในการเก็บหาลูกประดมาใช้ประโยชน์ด้านบริโภคและจำหน่ายอย่างเหมาะสมมากขึ้น

14.3 สามารถนำไปใช้ต่อยอดงานวิจัยในพื้นที่หรือใช้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจ หากมีโครงการพัฒนาของภาครัฐในอนาคตได้

1.4.4 ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประมาใช้ประโยชน์ให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสม ซึ่งนำไปสู่การใช้ทรัพยากรให้เกิดความยั่งยืน

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ เป็นพื้นที่รอยต่อของ 2 จังหวัด คือ หมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอรัญญา จังหวัดตรัง และหมู่ที่ 1 กับ หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีขนาดพื้นที่รวมทั้งหมดประมาณ 14 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่าในเทือกเขาบรรทัด ดังภาพที่ 1-1

ภาพที่ 1-1 ขอบเขตพื้นที่การศึกษา

ที่มา : วัฒนณรงค์ มากพันธ์ (2557)

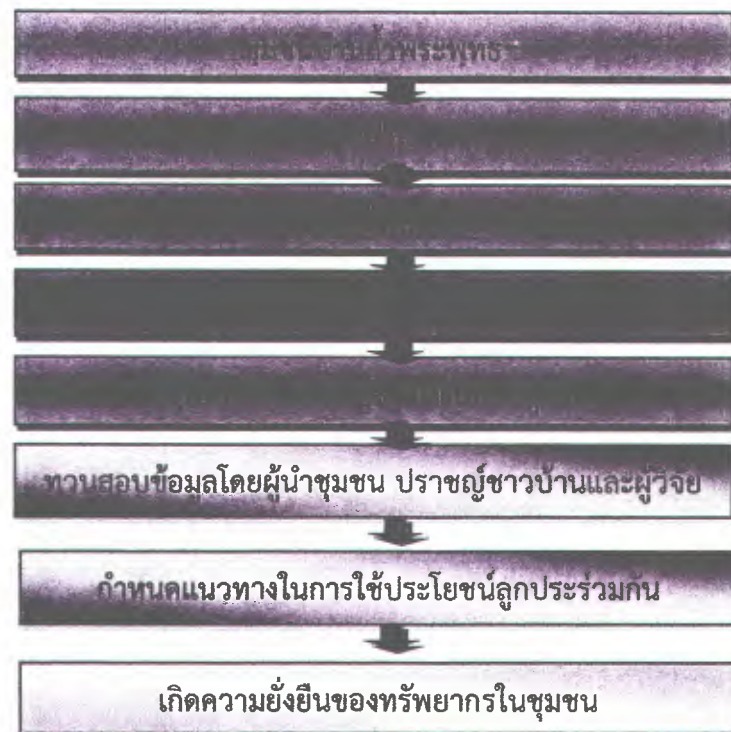
1.5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

สำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประ บริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธร

1.5.3 ขอบเขตด้านเวลา

การสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรชุมชน รอยต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ปี 2558-2559

1.6 กรอบแนวคิดและขั้นตอนการวิจัย

ภาพที่ 1-2 กรอบแนวคิดและขั้นตอนการวิจัย

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

1) ต้นประ หมายถึง ชื่อต้นไม้ชนิด *Elateriospermum tapos* Blume ในวงศ์ Euphorbiaceae ผลกลมมี 3 พู เปลือกแข็ง เมื่อแก่สีคล้ำเกือบดำ เมล็ดรูปยาวรี เปลือกแข็งเป็นมัน สีน้ำตาลเข้ม ภายในมีเนื้อขาว 2 กลีบประกบกัน เมื่อดิบมีพิษร้ายแรง ดองหรือคั่วแล้วกินได้ รสมัน เรียกว่าลูกประ ปีกซีใต้และมลายูเรียกประ

2) การประเมินมูลค่า หมายถึง การคิดคำนวณผลประโยชน์รวม และผลประโยชน์สุทธิของ ลูกประที่ชาวบ้านเก็บหา โดยใช้วิธีราคาตลาด

3) การใช้ประโยชน์ หมายถึง การนำลูกประมาใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภค บริโภค และ จำหน่าย ของชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรูป ชุมชนรอยต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดตรัง

4) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการในการดำเนินการวิจัย โดยมีผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ปรากฏชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

5) แนวทางในการจัดการลูกประ หมายถึง วิธีการในการจัดหา เก็บรักษา ควบคุม ดูแล บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์ลูกประอย่างคุ้มค่า

1.8 ข้อจำกัดของงานวิจัย

1.8.1 ชาวบ้านที่เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยในครั้งนี้ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพกรีดยางพาราเป็นหลัก ซึ่งจะใช้เวลาในช่วงกลางคืน และช่วงเช้าของแต่ละวัน ในบางวันจึงไม่สามารถเข้าร่วมใน กระบวนการวิจัยได้ เนื่องจากต้องพักผ่อนในช่วงกลางวัน ทำให้การดำเนินงานวิจัยในลักษณะการมี ส่วนร่วมเป็นไปอย่างล่าช้ากว่าที่วางแผนการดำเนินงานไว้

1.8.2 การสำรวจปริมาณลูกประที่ชาวบ้านเก็บหาในครั้งนี้ ไม่ได้ดำเนินการในช่วงเดือนที่ ชาวบ้านกำลังเก็บหาจริง โดยใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์ข้อมูลการเก็บหาจริง จากการเก็บหาในรอบ ปีที่ผ่านมา อาจส่งผลให้การตอบคำถามของชาวบ้านเกิดความคลาดเคลื่อนได้ ในบางประเด็น

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินงานวิจัย ประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 2.1 ทรัพยากรป่าไม้กับบริการของระบบนิเวศ
- 2.2 ประเภทของบริการของระบบนิเวศ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม
- 2.5 ความหมายลักษณะทั่วไปของต้นประ
- 2.6 การใช้ประโยชน์จากต้นประ
- 2.7 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน
- 2.8 ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ
- 2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทรัพยากรป่าไม้กับบริการของระบบนิเวศ

ระบบนิเวศของโลก เป็นระบบที่สร้างความหลากหลายของสินค้าและบริการ เช่น พืชและสัตว์ที่ใช้เป็นอาหาร ยาที่นำมาใช้ในการรักษาอาการเจ็บป่วย วัสดุที่ใช้ในการสร้างแหล่งที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มที่ใช้ในการปกปิดร่างกายและต่อสู้กับสภาพภูมิอากาศ และวิวทิวทัศน์ที่สวยงามใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของมนุษย์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ บริการของระบบนิเวศก่อกำเนิดความงามทางวัฒนธรรม แต่ในมุมมองของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้คงเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นถึงมูลค่าที่ชัดเจน เนื่องจากบริการของระบบนิเวศเหล่านี้ต้องอาศัยกระบวนการทางชีวภาพและเคมีเป็นส่วนช่วยพัฒนาให้เหมาะสมก่อนที่จะก่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีแก่มนุษย์ได้ จึงทำให้บริการของระบบนิเวศดังกล่าว ไม่ได้ถูกคิดเป็นต้นทุนในระบบเศรษฐกิจ มนุษย์ถือเพียงว่าเป็นของขวัญจากธรรมชาติเท่านั้น บริการดังกล่าว เช่น ปริมาณน้ำจืด อากาศที่บริสุทธิ์ การควบคุมปริมาณน้ำฝนและภัยแล้ง การดูดซับของเสียที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ การกำเนิดดินและการบำรุงรักษาดิน การควบคุมศัตรูพืชและโรคพืช การผสมเกสร การกระจายของเมล็ดพันธุ์และการหมุนเวียนของสารอาหาร การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนาการรักษาโรค การป้องกันอันตรายจากรังสีอัลตราไวโอเล็ตจากดวงอาทิตย์ การปรับสภาพภูมิอากาศ การควบคุมอุณหภูมิของโลกและการกำหนดทิศทางลมและคลื่นทะเล เป็นต้น (The International Bank for Reconstruction and Development 2004) บริการของระบบนิเวศหลายๆ ด้านมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกันเป็นอย่างมาก เช่น การผลิตอาหารพื้นฐานหรือขั้นปฐมภูมิเป็นการสร้างอาหารและพลังงานที่เกิดจากการสังเคราะห์แสงของพืช ทำให้เกิดการหมุนเวียนสารอาหารและพลังงาน ที่เรียกว่าห่วงโซ่อาหารของธรรมชาติหรือการกินกันเป็นทอดๆ ของสิ่งมีชีวิต รวมทั้งสัตว์และพืช ทำให้การหมุนเวียนของวัฏจักรน้ำที่เกิดจากกระบวนการสังเคราะห์แสงและการคายน้ำของพืช โดยทุกๆ อย่างที่เกิดขึ้นล้วน

แล้วมีส่วนช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนของกระบวนการทางชีวภาพทั้งสิ้น (Millennium Ecosystem Assessment 2005)

2.2 ประเภทของบริการของระบบนิเวศ

2.2.1 บริการของระบบนิเวศที่ใช้เป็นทุนสำรอง

สินค้าและบริการที่มีอยู่แล้วในระบบนิเวศ มนุษย์สามารถใช้ประโยชน์ได้หากมีความต้องการ สินค้าและบริการที่ใช้เป็นทุนสำรองมีหลายประเภท ในที่นี้ผู้วิจัยกล่าวถึงเฉพาะประเภทที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ ดังนี้

2.2.1.1 ของป่า

สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยไม่ผ่านการปลูก อันได้แก่พืช ผัก ผลไม้ พืชสมุนไพร สัตว์ และเห็ด รวมไปถึงสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก (จุลินทรีย์) ซึ่งมนุษย์ใช้เป็นอาหาร เพื่อการดำรงชีวิต เครื่องนุ่งห่ม ใช้ปกปิดร่างกายในการต่อสู้กับสภาพภูมิอากาศ ชิวเคมี มนุษย์นำมาประกอบกันหรือนำมาสกัดสารบางอย่างที่มีในพืชหรือสัตว์ดังกล่าว เพื่อใช้รักษาโรค รวมไปถึง ยาฆ่าแมลง และสารปรุงแต่งอาหาร เชื้อเพลิง ทำหน้าที่เป็นแหล่งพลังงาน ได้จาก ไม้ มูลสัตว์และวัสดุชีวภาพอื่น ๆ ทรัพยากรพันธุกรรม ได้แก่ ยีนและข้อมูลทางพันธุกรรมที่นำไปใช้สำหรับปรับปรุงพันธุกรรมสัตว์และการพืชหรือเทคโนโลยีชีวภาพ และทรัพยากรไม้ประดับ ที่ได้จากผลิตภัณฑ์สัตว์และพืช เช่น หนังกัดสัตว์ที่ใช้เป็นเครื่องประดับ ส่วนพืชและไม้ดอกนำมาใช้สำหรับการจัดสวน เป็นไม้ประดับให้กับบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

2.2.1.2 ทรัพยากรน้ำจืด

เป็นบริการที่มนุษย์ได้รับจากระบบนิเวศ โดยที่ระบบนิเวศป่าไม้มีการสำรองและเก็บกักน้ำจืดไว้ในรูปของผืนป่า แหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน น้ำจืดสามารถใช้เป็นแหล่งพลังงานให้กับมนุษย์ และนอกจากนี้สิ่งมีชีวิตยังใช้น้ำในการอุปโภค บริโภคต่อการดำรงชีวิต

2.2.2 บริการของระบบนิเวศป่าไม้ในการควบคุม

เป็นบริการที่ควบคุมหรือชะลอการเปลี่ยนแปลงในทางลบของระบบนิเวศ ที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อมนุษย์

2.2.2.1 การควบคุมน้ำท่วม

ระบบนิเวศมีกลไกในการเก็บกักน้ำฝนในหลายรูปแบบ ขึ้นกับลักษณะภูมิประเทศ เช่น ใช้พื้นที่ป่าในการดูดซับและเก็บกักน้ำฝน ไม่ให้เกิดการไหลบ่าลงอย่างรวดเร็ว หรืออาจรองรับน้ำด้วยพื้นที่ป่าพรุ เป็นต้น

2.2.2.2 การควบคุมคุณภาพอากาศ

สารเคมีและสารสกัดต่างๆ จากธรรมชาติที่เกิดการแพร่กระจายในชั้นบรรยากาศทำให้เกิดผลในทางลบต่อคุณภาพอากาศ ธรรมชาติได้ช่วยบำบัดมลพิษเหล่านี้โดยการกรองด้วยป่าไม้ หรือทำความสะอาดโดยน้ำฝน เป็นต้น

2.2.2.3 การควบคุมสภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศมีผลต่อระบบนิเวศทั่วโลก กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งปกคลุมดินมีผลต่อทั้งอุณหภูมิและปริมาณน้ำฝน ทำให้ระบบนิเวศมีบทบาทสำคัญต่อการเกิดสภาวะเรือนกระจก เป็นต้น

2.2.2.4 การควบคุมน้ำ

เป็นบริการของระบบนิเวศที่สามารถชะลอความเร็วในการไหลของน้ำให้ช้าลง ทำให้มีปริมาณน้ำใช้ตลอดทั้งปี และป้องกันการเกิดอุทกภัย รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ชุ่มน้ำ การเปลี่ยนแปลงของป่ากับลักษณะที่ดิน เป็นต้น

2.2.2.5 การควบคุมการพังทลายของดิน

ระบบนิเวศมีบทบาทสำคัญในการป้องกันแผ่นดินถล่ม เนื่องจากระบบนิเวศป่าไม้มีระบบรากที่ช่วยในการยึดดินไว้ได้ เป็นต้น

2.2.2.6 การกำจัดของเสียที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์

ระบบนิเวศนับว่าเป็นแหล่งรวมของสารแปลกปลอม แต่ระบบนิเวศยังสามารถเก็บกัก กรอง และช่วยย่อยสลายของเสียที่เป็นสารอินทรีย์ไว้ได้ เป็นต้น

2.2.2.7 การควบคุมโรค

การเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศทำให้เกิดความหลากหลายของเชื้อโรค ที่ก่อให้เกิดโรคแก่มนุษย์ได้ เช่น อหิวาตกโรคและโรคที่มียุงเป็นพาหะ หากมนุษย์ไม่ต้องการให้เกิดโรค ก็ไม่ควรทำให้ระบบนิเวศเกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

2.2.2.8 การควบคุมศัตรูพืช

การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ส่งผลกระทบต่อความชุกของศัตรูพืช เนื่องจากระบบนิเวศมีระบบในการควบคุมและสร้างสมดุลโดยใช้ห่วงโซ่อาหาร

2.2.2.9 การควบคุมอันตรายจากธรรมชาติ

ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและป่าชายเลนช่วยลดความเสียหายที่เกิดจากพายุเฮอริเคนหรือคลื่นขนาดใหญ่ได้ เป็นต้น (Millennium Ecosystem Assessment 2005)

2.2.3 บริการของระบบนิเวศทางวัฒนธรรม

เป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อต่างๆ ในตัวบุคคล กลุ่มคนและสังคม ซึ่งจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของระบบนิเวศ บริการเหล่านี้ ได้แก่

2.2.3.1 ความเชื่อและจิตวิญญาณ

เป็นสิ่งที่เกิดจากการพัฒนาความรู้ความเข้าใจจากประสบการณ์ต่างๆ ของแต่ละกลุ่มคนหรือบางครั้งขึ้นกับลักษณะภูมิประเทศและชาติพันธุ์ สำหรับศาสนาทุกศาสนาที่มนุษย์เคารพนับถือ จะมีการสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจในด้านจิตวิญญาณทางศาสนานั้นๆ ต่อระบบนิเวศเข้าไปด้วย

2.2.3.2 การพักผ่อนหย่อนใจ

เป็นบริการที่เกิดจากการสรรสร้างของธรรมชาติเอง สถานที่เหล่านี้เป็นสถานที่ในการพักผ่อน สร้างความสงบ และความเพลิดเพลินให้กับมนุษย์ได้

2.2.3.3 ระบบความรู้

ความแตกต่างของระบบนิเวศก่อให้เกิดระบบความรู้ที่ต่างกัน ปรากฏให้เห็นในการสร้างสรรค์งานศิลปะหรือประติมากรรม สถาปัตยกรรม และสัญลักษณ์ของชาติต่างๆ เป็นต้น

2.2.3.4 สุนทรียศาสตร์

คุณค่าของความงามที่ได้จากบริการของระบบนิเวศ ในด้านต่างๆของระบบนิเวศ ที่แสดงให้เห็นในรูปการจัดสวนป่า และสถานที่ท่องเที่ยวทางระบบนิเวศ วิถีทัศน์ต่างๆ เป็นต้น

2.2.3.5 ความสัมพันธ์ทางสังคม

ระบบนิเวศมีผลต่อความสัมพันธ์ของแต่ละสังคมของมนุษย์ เช่น สังคมเกษตรกรรม ที่มีการใช้ทรัพยากรที่แตกต่างกันจะเกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันมากกว่าสังคมที่ใช้ทรัพยากรประเภทเดียวกัน

2.2.3.6 ความรู้สึกต่อสถานที่

มนุษย์ส่วนใหญ่มองถึงคุณค่าของสถานที่ตามสภาพธรรมชาติของระบบนิเวศ มากกว่าสถานที่หรือสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น เพราะสถานที่ที่เป็นธรรมชาตินั้นให้ความรู้สึกผ่อนคลาย

2.2.3.7 มรดกทางวัฒนธรรม

เป็นสถานที่ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ สะท้อนเรื่องราวในอดีต ก่อให้เกิดการสันถนาการและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มนุษย์มักจะเลือกสถานที่เหล่านี้ ในการศึกษาเรื่องราวในประวัติศาสตร์

2.2.4 บริการของระบบนิเวศในด้านสนับสนุน

มีความแตกต่างจากบริการของระบบนิเวศที่ใช้เป็นทุนสำรอง บริการของระบบนิเวศในการควบคุมและบริการของระบบนิเวศทางวัฒนธรรม การบริการของระบบนิเวศด้านสนับสนุนเป็นบริการที่เกิดผลกระทบในทางอ้อมและใช้เวลานานเมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงในประเภทอื่นๆ ได้แก่

2.2.4.1 การก่อดินหรือการเกิดดิน

เนื่องจากการเกิดแผ่นดิน ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของเมื่อดินและอัตราการสะสมของเนื้อดินมีอิทธิพลจากการกระทำของมนุษย์ในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ ด้วย

2.2.4.2 การสังเคราะห์แสง

เป็นการผลิตออกซิเจนที่จำเป็นสำหรับสิ่งมีชีวิตมากที่สุด เกิดจากการผลิตอาหารชั้นปฐมภูมิ ทำให้สิ่งมีชีวิตพวกสัตว์ที่กินพืชเป็นอาหารได้มีอาหารกิน ทำให้เกิดการหมุนเวียนของสารอาหารในระบบนิเวศประมาณ 20 ชนิด ซึ่งเป็นสารอาหารที่มีความจำเป็นสำหรับสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศ

2.2.4.3 การหมุนเวียนของธาตุไนโตรเจนและฟอสฟอรัส

การหมุนเวียนของธาตุอาหารของพืช ผ่านระบบนิเวศในระดับความเข้มข้นที่แตกต่างกันโดยมีปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมและลักษณะของระบบนิเวศเป็นตัวควบคุม

2.2.4.4 วัฏจักรของน้ำ

น้ำ ถือได้ว่าการหมุนเวียนผ่านระบบนิเวศอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากน้ำมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตทั้งของพืชและสัตว์ สิ่งเหล่านี้ช่วยรักษาความสมดุลของสิ่งมีชีวิตบนโลก สะท้อนให้เห็นถึงวิธีที่หลากหลายของระบบนิเวศ ที่มนุษย์นำมาตอบสนองให้กับตนเองเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แม้จะเป็นบริการที่ระบบนิเวศธรรมชาติทั่วโลกได้รับแรงกดดันเป็นอย่างมากจากกิจกรรมของมนุษย์ที่ส่งผลให้ระบบนิเวศป่าไม้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างอื่น เช่น พื้นที่ชุ่มน้ำถูกระบายน้ำออก เพราะความต้องการใช้ที่ดินและแนวปะการังถูกทำลายจากการทำประมง ทรัพยากรน้ำจืดที่ลดลงอย่างรวดเร็วเป็นผลจากการทำลายป่าไม้ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมีผลจากระบบเศรษฐกิจและเกิดการสะสมของสารมลพิษมากขึ้น สาเหตุจากการอุตสาหกรรมและอีกประการหนึ่งมาจากการเกษตรกรรมที่เป็นส่วนให้เกิดการใช้ที่ดินและเพิ่มพื้นที่ในการปลูกหญ้าในปริมาณมากทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม (The International Bank for Reconstruction and Development 2004)

กล่าวโดยสรุปแล้ว บริการของระบบนิเวศ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ บริการของระบบนิเวศที่ใช้เป็นทุนสำรอง บริการของระบบนิเวศในการควบคุม บริการของระบบนิเวศทางวัฒนธรรม และบริการของระบบนิเวศในบริการสนับสนุน การศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะบริการด้านทุนสำรองในด้านของป่าเพียงอย่างเดียว เพื่อให้เป็นข้อมูลด้านมูลค่าด้านแรกของระบบนิเวศ จึงเป็นการศึกษาแค่ส่วนหนึ่งของระบบนิเวศป่าไม้เท่านั้น แต่หากผลการศึกษานำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บริการจากระบบนิเวศอื่นๆ อีกหลายด้านก็จะได้รับการอนุรักษ์เช่นกัน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

หากพิจารณาถึงเหตุผลสำคัญของชุมชนในการร่วมมือกันในการจัดการป่าในรูปแบบป่าชุมชน จะเห็นว่าชุมชนมีความเชื่อว่าป่าชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกต่อชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งสามารถอธิบายประโยชน์ทรัพยากรจากป่า ได้ดังต่อไปนี้

1. ประโยชน์ทางตรง ประโยชน์ทางตรงที่มนุษย์ได้จากป่าไม้ ได้แก่ เนื้อไม้ เชื้อเพลิง อาหาร และผลผลิตจากป่าในลักษณะต่างๆ ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

1.1 เนื้อไม้ พรรณไม้หลายชนิดในป่า สามารถนำเนื้อไม้ไปใช้ประโยชน์โดยการแปรรูปเพื่อใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือน เครื่องเรือน สิ่งก่อสร้าง และสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ที่มีส่วนประกอบของไม้เป็นสำคัญ หรืออาจนำเนื้อไม้ไปใช้ทำเยื่อกระดาษหรือเชื้อเพลิง

1.2 แหล่งอาหาร ทรัพยากรจากป่านับว่าเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของประชาชน โดยเฉพาะชาวชนบท ทั้งนี้เพราะในป่าไม้พืชพรรณหลายชนิดที่สามารถนำมาเป็นอาหารได้ ป่าจึงเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของชาวชนบทเข้าไปเก็บหามาบริโภค โดยผลผลิตจากป่า ได้แก่ หน่อไม้ ผลไม้ป่า เห็ดป่า สัตว์ป่า เป็นต้น

1.3 แหล่งยารักษาโรค ในอดีตด้านการแพทย์ยังไม่เจริญทั่วถึง โรคระบาดบางโรค ทำให้ชาวบ้านล้มป่วยตายจำนวนมาก ต่อมาชาวบ้านจึงรู้จักนำสมุนไพรรักษาโรคต่างๆ ผู้รักษาเรียกว่า หมอยา หมอยาจะได้รับความรู้สืบทอดเรื่องยาสมุนไพรรักษาโรคจากพ่อแม่ ญาติพี่น้องและ จากตำรา ป่าเป็นแหล่งยารักษาโรคที่สำคัญของชาวบ้านที่ไม่ต้องซื้อหามาใช้ในราคาแพงสามารถเก็บหาได้ตามความต้องการ พืชสมุนไพรต่างๆ ได้แก่ มะขามป้อม ใข้รากเป็นสรรพคุณ แก้ไข้ กระจายน้ำ ผักสาบ ใข้หัวแก้พิษงู เป็นต้น

1.4 แหล่งผลผลิตตรง เป็นแหล่งผลผลิตจากป่าหลายอย่างที่สามารถนำมาใช้ ประโยชน์ด้านต่างๆ ซึ่งมีอยู่มากมาย ได้แก่ หวายต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องเรือน เครื่องจักรสาน หรือใช้ผูกมัด หวายที่มีค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ หวายขี้เสี้ยน หวายข้อดำ หวายเล็ก เป็นต้น

1.5 แหล่งรังผึ้งและรังผึ้ง ที่ใช้เป็นอาหารและประกอบเครื่องยา น้ำมันยางและ น้ำมันอื่นๆ

1.6 แหล่งน้ำจากต้นไม้ม เช่น ยางต้นรัก ใช้ทาไม้ ทาเครื่องเงินเพื่อลงลวดลาย หรือปิดทอง

1.7 แหล่งไม้หอมต่างๆ ได้แก่ แก่นของไม้กฤษณาใช้ทำเครื่องสำอางต่างๆ ทำเครื่องหอม เป็นต้น จะเห็นว่าความสำคัญของป่าในแง่ที่ให้ประโยชน์กับมนุษย์โดยตรงมีอยู่มากมาย แต่ในปัจจุบันป่าถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว เหลือพืชที่อยู่ในป่าไม่มากนัก จึงจำเป็นต้องสงวนและป้องกันรักษาป่าที่เหลืออยู่ให้คงคุณค่าความสำคัญ และนอกจากนี้ต้องช่วยกันเร่งสร้างความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นในประโยชน์ทางอ้อมที่เกี่ยวข้องกับสภาวะของสิ่งแวดล้อม

2. การใช้ประโยชน์ทางอ้อม คุณค่าความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ในแง่ประโยชน์ทางอ้อมที่มนุษย์จะได้รับ นับว่ามีความสำคัญยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาวะแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากการลดลงของพื้นที่ป่าเนื่องจากการบุกรุกทำลาย การพัฒนาต่างๆ ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมหลายๆ อย่างตามมา เช่น ปัญหาความแห้งแล้ง ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น ดังนั้น การอนุรักษ์และป้องกันรักษาป่าไม้ที่เหลืออยู่ในปัจจุบันให้คงอยู่ การเพิ่มพื้นที่ป่าจะช่วยแก้ปัญหา เหล่านี้บรรเทาลงซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ทางอ้อมของป่าไม้ อย่างเช่น ป่าเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ป่าช่วยเพิ่มโอกาสที่จะมีฝนตกมากขึ้น ช่วยลดโอกาสการพังทลายของหน้าดิน เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และป่าเป็นแหล่งพันธุกรรมที่สามารถใช้ในการปรับปรุงพันธุ์ พืช เช่น พันธุ์ไม้ในสกุลยางสน คือ สังกะสีดกกลอง กล้วยไม้หลายชนิด เช่น กุหลาบพวง เอื้องตา ควาย เอื้องหวดพรรณ เป็นต้น

ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมป่าไม้นั้นหากมองในรูปของระบบนิเวศ ภายในป่าไม้มีความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม โดยสิ่งแวดล้อมนั้นจะนำไปใช้ในความหมายถึงตัววัดทาง เคมีกายภาพของพื้นที่ของระบบนิเวศนั้น หรือจะเรียกอีกอย่างว่า ถิ่นฐานหรือถิ่นอาศัย สิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศมีหลากหลายชนิดไม่สามารถอยู่ได้ด้วยตัวของมันเอง โดยไม่พึ่งพาสิ่งมีชีวิตอื่น ดังนั้นสิ่งแวดล้อมป่าไม้

จะหมายความรวมไปถึงสิ่งมีชีวิตที่เป็นพืช และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ทุกชนิดที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศของพื้นที่ป่านั้นๆ (ดำรง พิพัฒนานกุล. 2548)

3. การใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ ดังนี้ ในภาษาอังกฤษ คำว่า Non-Timber Forest Product (NTFPs) หรือของป่า มีความหมายที่กว้างและใช้แตกต่างกันตามนักวิชาการกำหนด สมศักดิ์ สุขวงศ์ (2550) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ได้ประมาณ 5 ประเภทคือ

1. อาหาร ได้แก่ หน่อไม้ เห็ด น้ำผึ้ง ปลา ผักป่า ผลไม้ พืชหัว (มันกลอย) แมลง กบ เขียด และอื่น

2. ไม้ หวาย และพืชที่ใช้เส้นใย อาทิ ทำเชือก เครื่องมือ เครื่องใช้ และที่อยู่อาศัย

3. ชั้นและยาง หมายถึงสารที่ไหลออกจากส่วนต่างๆ ของพืช

4. เปลือกไม้ ซึ่งใช้เป็นสีย้อมธรรมชาติ สมุนไพร เครื่องเทศ เกี่ยวพันกับหมาก ทำรูป ทำเยื่อกระดาษ สกัดแทนนินหรือน้ำฝาด จนเป็นรายได้ของชาวบ้าน

5. พืชสมุนไพรที่ใช้เป็นยาพื้นบ้าน

ดำรง พิพัฒนานกุล (2548) ได้ให้ความหมายของผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ ไว้ว่า มีความหมาย คล้ายคลึงกับคำว่า ของป่า ซึ่งตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ได้ให้นิยามคำว่า “ของป่า” หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ในป่า เป็นต้นว่า

1. ไม้พิน ถ่าน เปลือกไม้ ใบไม้ ดอกไม้ เมล็ด ผลไม้ หน่อไม้ ชั้นไม้ และ ยางไม้

2. หญ้า อ้อ พง แยม ปรีอ คา กก กระจูด กล้วยไม้ กูด เห็ด และพืชอื่น ๆ

3. ซากสัตว์ ไข่ หนึ่ง เขา นอ งา กราม ขนวย กระดุก ขน รังนก ครั่ง รังผึ้ง น้ำผึ้ง มูลค้างคาว

4. ดิน หิน กรวด ทราย แร่ และน้ำมัน

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมเป็นสินค้าที่ไม่ผ่านตลาด ดังนั้น จึงไม่มีกลไกราคาหรือกลไกตลาดที่จะเข้ามาจัดการทำให้เกิดปัญหาความล้มเหลวของตลาด (Market Failure) และสิ่งแวดล้อมเป็นเหมือนสินค้าสาธารณะ (Public Goods) ที่ทุกคนสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้อย่างอิสระ (Free Riding) โดยไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนจากผลประโยชน์ที่ได้รับนั้น ก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบภายนอก (Externalities) เนื่องจากเอกชนได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในการผลิตสินค้าและบริการ แต่การใช้ประโยชน์ดังกล่าวมีต้นทุนเกิดขึ้น ซึ่งเอกชนไม่ได้รับผิดชอบต่อต้นทุนในส่วนนี้และรวมเข้าไปในราคาสินค้าด้วย ดังนั้นต้นทุนการผลิตจึงมีเพียงต้นทุนของเอกชนเพียงอย่างเดียว ไม่มีต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม เกิดกลไกทางการตลาดที่ล้มเหลวในส่วนนี้ไปให้กับสังคม จากปัญหาที่กล่าวมาการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดมูลค่าตลาดของสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นตัวบ่งชี้ถึงต้นทุนจากการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ซึ่งเป็นการคำนวณตัวเลขเพื่อมาแทนราคามูลค่าที่ตลาดไม่สามารถทำได้

แนวคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมกล่าวไว้ว่า สิ่งแวดล้อมได้ให้ประโยชน์ต่อสังคมในหลากหลายรูปแบบ ในการประเมินหรือวัดมูลค่าของสิ่งแวดล้อมจึงต้องทำการระบุถึงประเภทของมูลค่าที่ต้องการจะประเมิน โดยในทางเศรษฐศาสตร์ได้ทำการแบ่งมูลค่าสิ่งแวดล้อมออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. มูลค่าจากการใช้ (Use Value) คือผลประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้สิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ประกอบด้วย

1.1. มูลค่าจากการใช้โดยตรง (Direct Use Value) คือผลประโยชน์โดยตรงที่สังคมได้จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ผลผลิตที่ได้จากป่าไม้ การเข้าใช้ประโยชน์การศึกษาและการวิจัย ตลอดจนการนันทนาการในสถานที่ท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติต่างๆ

1.2 มูลค่าจากการใช้โดยอ้อม (Indirect Use Value) คือผลประโยชน์ทางอ้อมที่ได้จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ถือเป็นการทำงานที่ตามธรรมชาติของสิ่งแวดล้อมนั้นๆ เช่น ป่าไม่มีประโยชน์ในการเป็นแหล่งบังลมพายุ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และช่วยป้องกันอุทกภัย แหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ ช่วยสร้างระบบนิเวศที่ดี และสร้างความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น

1.3 มูลค่าเผื่อจะใช้ (Option Value) คือมูลค่าที่สังคมให้แก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อเก็บไว้ใช้ในอนาคตหากต้องการใช้ ซึ่งการใช้สามารถเป็นไปได้ทั้งการใช้ประโยชน์โดยตรงและการใช้ประโยชน์ทางอ้อม เช่น การอนุรักษ์พันธุ์พืชบางชนิดอาจใช้เป็นปัจจัยในการผลิตยารักษาโรคในอนาคตได้ การคาดหวังว่าจะได้เข้าเที่ยวชมอุทยานแห่งชาติหรือแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในอนาคต

2. มูลค่าจากการไม่ได้ใช้ (Non-Use Value) คือผลประโยชน์ที่ประชาชนได้จากสิ่งแวดล้อมในรูปแบบของการสร้างความรู้สึกที่ดีเมื่อทราบว่าสิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาพที่ดี ประกอบด้วย

2.1 มูลค่าของการคงอยู่ (Existence Value) คือผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับเมื่อทราบว่าสิ่งแวดล้อมยังอยู่ในสภาพที่ดี เช่น การอนุรักษ์สัตว์สงวน หรือพืชต่างๆ ที่หายากให้คงอยู่

2.2 มูลค่าเพื่อลูกหลาน (Bequest Value) คือความพึงพอใจที่สังคมต้องการรักษาไว้เพื่อประโยชน์แก่อนุชนรุ่นหลัง ซึ่งอาจต้องการใช้ประโยชน์ในอนาคต หรือการรักษาไว้เพื่อให้ชื่นชมและทราบว่ายังมีทรัพยากรชนิดนั้นๆ อยู่ เช่น การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานหรือการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาในอนาคต

3. มูลค่าสำหรับอนาคต คือ การที่ประชาชนไม่ได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมนั้นเลยไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของมูลค่าที่เกิดจากการใช้ประโยชน์หรือมูลค่าที่เกิดจากการไม่ได้ใช้ประโยชน์ในขณะนี้ แต่คิดว่าจะมีโอกาสใช้ประโยชน์ในอนาคต ดังนั้น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ขณะนี้ ประชาชนอาจได้รับประโยชน์เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้สามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในอนาคตได้ถ้าต้องการ (อดิศร์ อิศรางกูร ณ อยุธยา 2541)

2.5 ความหมายลักษณะทั่วไปของต้นประ

ต้นประเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ สูง 20-40 เมตร เปลือกมียางเหนียว ใบเดี่ยวเรียงสลับกัน ใบเป็นรูปรี ฐานใบมน กิ่งแหลม ปลายใบแหลม ขอบใบหยักเป็นคลื่นเล็กน้อย เมื่อแตกใบอ่อนจะมีสีชมพูแดง ออกดอกที่ปลายกิ่งเป็นช่อ สีขาวนวล ดอกแยกเพศ ดอกตัวผู้มีกลีบเลี้ยง 4-6 กลีบ มีเกสรตัวผู้จำนวนมาก ดอกตัวเมียรังไข่มีสีชมพูอ่อน ออกดอกเดือนมีนาคมถึงเมษายน เป็นผลในเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ผลมีเปลือกขาว ลักษณะเป็นพู มี 3 พู ผลอ่อนสีเขียว เมื่อแก่เป็นสีดำปนน้ำตาล ภายในมี 3 เมล็ด ผลแก่จะแตกเมล็ด กระเด็นไปได้ไกล เมล็ดมีเปลือกแข็ง หุ้มสีน้ำตาลผิวมัน เนื้อข้างในเป็นสีขาวนวล ประขึ้นตามธรรมชาติในเขตป่าดงดิบ ตามภูเขาที่มีความชื้นสูง พบมากในอำเภอพรหมคีรี และนบพิตำ ประจะเจริญเติบโตตามป่าเขา บริเวณเชิงเขาในเดือนที่ต้นประแตกยอดอ่อน ภูเขาดูแดงสวยงามมาก ในอนาคตอาจมีการจัดการท่องเที่ยวธรรมชาติชมสีส้มของภูเขา เมื่อเมล็ดประแตกชาวบ้านจะออกเก็บตามป่าประ ซึ่งขายเป็นกิโลกรัม 30-40 บาทนำไปขายดวงเป็นปี๊บหรือนำไปดองขาย ในปัจจุบันลูกประมีราคาแพงมากขึ้น (สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 9 2542).

ต้นประ *Elatiospermum tapos* Blume เป็นพืชในวงศ์ Euphorbiaceae ประเป็นพืชที่น่าสนใจเพราะเป็นพืชที่มีชนิดเดียวในสกุล *Elatiospermum* มีถิ่นกำเนิดอยู่ภาคใต้ของประเทศไทย มาเลเซีย และยังพบอยู่ในแถบหมู่เกาะสุมาตรา ต้นประเป็นพืชสมบูรณ์เพศพบเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น ป่าประที่ใหญ่ที่สุดในโลกเชื่อว่าเป็นป่าประที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขานัน มีเอทีป่าประมาณ 6,000 ไร่ ต้นประจะเจริญเติบโตได้ดีในดินที่มีธาตุอาหารสูง ปริมาณน้ำในดินต่ำ ต้นประมีวงจรชีวิตเกี่ยวข้องกับฤดูกาลและภูมิภาค เช่น จะผลัดในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม จากการศึกษาพบว่า การแตกแยกของต้นประจะไม่ปรากฏเป็นช่วงที่แน่นอนตายตัว และความถี่ในการงอกของใบอ่อนต่อปีนั้นจะขึ้นอยู่กับปริมาณแสงคือ ภายใต้อายุแสงจ้า ประจะมีการแตกยอดอ่อนมากกว่าแสงน้อย หลังจากออกดอกต้นประจะแตกยอดพร้อมกัน ทำให้มีใบอ่อนสีแดงเกิดขึ้นสังเกตเห็นได้ชัด และเมื่อสังเกตที่ป่าประจะเห็นป่าเป็นสีแดงสดทั้งป่า จากการสอบถามเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขานัน ทราบว่าปริมาณผลของต้นประในปี 2549 มีปริมาณน้อยกว่าปกติ โดยเจ้าหน้าที่ตั้งสมมติฐานว่าอาจเป็นเพราะปีนั้นมีฝนตกมากในช่วงออกดอก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องระหว่างวงจรชีวิตของต้นประที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (โครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย. 2553)

ลูกประ ประ กระ ปิระ มีชื่อวิทยาศาสตร์ *Elatiospermum tapos* Blume เป็นพืชในวงศ์ Euphorbiaceae พบในภาคใต้ของประเทศไทย เป็นลักษณะของไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ลำต้นตรง สูงประมาณ 20-40 เมตร เรือนยอดแผ่กิ่งก้านกว้าง เปลือกสีน้ำตาลเข้มมียางใสสีขาวๆ ที่เปลือก เปลือกหนาประมาณ 1.5-3 ซม. ใบเดี่ยวรูปใบมน ใบอ่อนออกสีชมพูเป็นมัน ใบแก่สีเหลืองอมเขียวหรือสีน้ำตาลเป็นไม้ที่ผลัดใบตลอดปี ก้านใบยาวประมาณ 6-8 ซม. หลังใบเรียบเป็นสีเข้มกว่าด้านท้องใบ เส้นแขนงใบมีประมาณ 12-14 คู่ เห็นได้ชัดทางด้านท้องใบ ขนาดกว้างประมาณ 4-5.5 ซม. ยาว 18-20 ซม. ดอกสีขาวนวลหรือครีมออกเป็นช่อ ดอกตัวเมียขนาดกว้างประมาณ 0.5 ซม. ดอกตัวผู้ขนาดกว้างประมาณ 0.5-0.75 ซม. รังไข่สีชมพูอ่อนหรือชมพูแดงและมีคราบเกสรตัวเมียเหลือติดอยู่ประมาณ 3 ก้าน ผลประมาณ 4.5-6 ซม. ผลกลมยาวสีชมพูอมเหลืองอ่อน เป็นพวงห้อยย้อยตามลำ

ต้นยาวประมาณ 3-15 ซม. ผลหนึ่งมี 3 เมล็ด ผิวแข็งสีน้ำตาลเป็นมันเลื่อม (วัชรี ประชาศรัยสรเดช 2542)

ลูกประ เป็นภาษาถิ่น ตามพจนานุกรมจะเรียกว่า ลูกกระ ชื่อต้นไม้ชนิด *Elatiospermum tapos* Blume ในวงศ์ Euphorbiaceae ผลกลมมี 3 พู เปลือกแข็ง เมื่อแก่สีคล้ำเกือบดำ เมล็ดรูปยาวรี เปลือกแข็งเป็นมันสีน้ำตาลเข้ม ภายในมีเนื้อขาว 2 กลีบประกบกัน เมื่อดิบมีพิษร้ายแรง ดอกหรือคั่วแล้วกินได้ รสมัน เรียกว่าลูกประ ปักซีใต้และมลายูเรียกประ (ราชบัณฑิตยสถาน 2546)

2.6 การใช้ประโยชน์จากต้นประ

ต้นประเป็นพืชที่เป็นอาหารของคนในท้องถิ่น ส่วนที่นำมาบริโภคได้แก่ เมล็ด เมื่อเมล็ดแก่จัดชาวบ้านจะวางใต้โคนจนโล่งเตียนเพื่อเก็บลูกประที่แตกหล่นลงมาจากต้น ลูกนำมาประกอบอาหารได้หลายชนิด โดยการต้ม ทำให้สุก แล้วนำไปดองในน้ำเกลือ เป็นลูกประดอง เก็บไว้บริโภคได้นาน ลูกประดองแกะเปลือกออกนำไปใช้ประกอบอาหารได้หลายอย่าง ได้แก่ นำลูกประไปใส่แกงส้ม แกงพุงปลา ต้มกะทิ หรือเหนาะข้าวหรือขนมจีน ให้รสชาติเปรี้ยว มัน อร่อยมาก ลูกประสดนำไปปิ้ง ทำน้ำพริกลูกประเก็บไว้ได้นาน เหมาะสำหรับเป็นของฝากญาติมิตร และยังนำไปคั่วกับทรายรับประทานเป็นอาหารว่าง หรือนำไปคั่วกับทรายชั้นบางๆ นำไปทอดหรืออบ ทำเป็นลูกประรสเค็มและรสหวาน เป็นของแกล้มเครื่องต้ม (สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 9 2542) ต้นประ ส่วนที่ใช้บริโภคคือเมล็ด โดยนำมาดองรับประทานกับน้ำพริก (วัชรี ประชาศรัยสรเดช 2542)

2.7 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

กระบวนการเรียนรู้ที่มีพลังและเป็นที่ยอมรับได้ว่าเกิดการเรียนรู้ขึ้นจริงคือ การเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (transformative learning) ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือการเปลี่ยนแปลงในวิถีคิด ระบบคุณค่า และการปฏิบัติ ข้อควรพิจารณาก็คือ ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้อาจไม่สามารถให้ความหมายและขยายผลได้ หากไม่พิจารณาถึงสภาวะแวดล้อมหรือบริบทของชุมชนที่มีพลวัตและสัมพันธ์กับวิถีของชุมชน (ปารีชาติ วลัยเสถียร 2549) ดังนั้นการทำงานกับชุมชน ควรพิจารณาบริบทของชุมชนดังต่อไปนี้

2.7.1 ฐานทุนเดิมของชุมชน

การทำงานด้านการพัฒนาชุมชนในอดีตมักจะไม่พิจารณาฐานเดิมของชุมชนลึกซึ้งมากนักอาจเพราะด้วยเหตุผลการวิเคราะห์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based) หรือ การมองว่าชุมชนชนบทล้าหลัง ซึ่งเป็นการตอกย้ำความไม่มั่นใจให้กับชุมชนมากยิ่งขึ้นกล่าวคือ มีแต่ปัญหาความยากไร้ที่ต้องพึ่งพาและคอยรับความช่วยเหลือจากภายนอก

การเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชน คือ การกลับมาทบทวนตนเองถึงศักยภาพและฐานทุนของชุมชนในด้านต่างๆ ซึ่งปรากฏว่าทุกชุมชนมีของดี สิ่งดีและคนดีอยู่มากมาย ทำให้ชุมชนพิจารณาวิถีการดำรงชีวิตของตนได้อย่างรู้เนื้อรู้ตัวและรู้ทัน

ลักษณะของทุนชุมชน ได้แก่ ทุนทางกายภาพ ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และทุนภายนอก (ปารีชาติ วลัยเสถียร 2549) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.7.1.1 ทุนทางกายภาพ

1) มีทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ซึ่งมีความหลากหลายของระบบนิเวศอำนวยประโยชน์ให้แก่คนในชุมชนได้พึ่งพาอาศัยประโยชน์ที่เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ อาหาร ยา วัสดุ เพื่อที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน

2) มีที่ดินเป็นของตนเอง มีความมั่นคงในการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพการเกษตร

3) มีพื้นที่สาธารณะ ได้แก่ ที่ดินสาธารณะ ป่าทำเลเลี้ยงสัตว์ ที่ชุมชนกำหนดกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

2.7.1.2 ทุนมนุษย์

1) ผู้รู้ ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ พื้นที่ในการศึกษาทุกชุมชนมีทุนในลักษณะของผู้รู้ ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ ทั้งเก่าทั้งใหม่ในลักษณะองค์ความรู้ที่เป็นความรู้ของผู้รู้แต่ละคน และองค์ความรู้ของกลุ่มเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในความรอบรู้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประสบการณ์จากการปฏิบัติด้วยตนเองและนำมาเผยแพร่สู่สมาชิกชุมชนและผู้สนใจ

2) ผู้นำ/ กลุ่มแกนนำ เป็นทุนมนุษย์ที่มีความสำคัญยิ่ง และเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนงานพัฒนาของชุมชนมาโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของผู้นำ ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา เช่น พระสงฆ์ เป็นต้น ผู้นำชุมชน เช่น ผู้นำในชุมชน แกนนำในชุมชน เป็นต้น และผู้นำทางการ เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

3) ทักษะความสามารถของผู้นำ/ กลุ่มแกนนำ ได้แก่ ผู้นำทางความคิด ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีความคิดสร้างสรรค์ ชี้แนวทางได้ชัดเจน ปฏิบัติได้จริง และผู้นำทางการจัดการ/การปฏิบัติ เช่น มีทักษะในการจัดการเงิน ทำบัญชี มีความรับผิดชอบและปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีม มีความโปร่งใส เป็นต้น

2.7.1.3 ทุนทางสังคม

1) ความสัมพันธ์ทางเครือญาติและกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งชุมชนที่มีลักษณะความสัมพันธ์ทางเครือญาติ มีการเกาะเกี่ยวกันทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมเดียวกัน จะมีความสมัครสมานสามัคคีกันเป็นพื้นฐาน ซึ่งจะเอื้อต่อความร่วมมือร่วมใจกันในการทำกิจกรรมต่างๆ

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ ความเชื่อ จารีต ประเพณีและวัฒนธรรม มีอยู่หลายลักษณะทั้งในชีวิตประจำวัน และระบบการผลิต

3) กลุ่ม เครือข่าย องค์กรในชุมชน ทุกชุมชนมีกลุ่ม เครือข่าย และองค์กรที่เป็นกลุ่มตามระบบการจัดการของชุมชนที่มีมาแต่เดิม เช่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน เป็นต้น

4) แหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้จำแนกได้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ตามกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

5) สถาบันทางสังคม สถาบันทางสังคมที่ตั้งอยู่ในชุมชน เช่น วัด มัสยิด โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.7.1.4 ทุนภายนอก

การมีองค์กรเครือข่ายหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน และที่สำคัญต้องมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพราะจะส่งผลให้ชุมชน โครงการมีการดำเนินงานมีบทเรียนการทำงานอย่างต่อเนื่อง มีความ

ร่วมมือ และมีการขยายผลต่อไปได้ ซึ่งองค์กรเครือข่ายหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ หน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีบทบาทหลักๆ ที่คล้ายคลึงกันก็คือ การให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ การส่งเสริมทางวิชาการ การฝึกอบรม การส่งเสริมอาชีพ การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การสนับสนุนเครื่องมือเทคโนโลยีต่างๆ แก่ชุมชน

แต่ทุนสำคัญที่องค์กรพัฒนาเอกชนส่วนใหญ่ให้กับชุมชน คือ การจุดประกาย แนวคิดการพัฒนา ได้แก่ แนวคิดเรื่องการพึ่งตนเอง การมีส่วนร่วม การรวมกลุ่ม องค์กร การคิดวิเคราะห์ปัญหา แนวทางแก้ไข และที่สำคัญขององค์กรพัฒนาเอกชนเป็นปัจจัยกระตุ้นสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างกลุ่มขององค์กรชุมชน

2.8 ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ

2.8.1 ประวัติหมู่บ้าน

บ้านถ้ำพระพุทธ ประวัติชื่อบ้านมาจากชื่อของวัด ถ้ำพระพุทธ เป็นวัดเก่าแก่ 1 ใน 20 โบราณสถานในจังหวัดตรัง มีความเป็นมากกว่า 100 ปี เดิมชาวบ้านเรียก วัดถ้ำพระ ภายในมีพระพุทธรูปปางเทริดมโนราห์จำนวนมาก รวมทั้งพระนอนขนาดใหญ่บริเวณหน้าถ้ำ นับว่าเป็นวัดที่เก่าแก่แห่งหนึ่งในจังหวัดตรัง เนื่องจากมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เกี่ยวข้องต่ออารยธรรมโบราณ อีกทั้งยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจด้วย โดยตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอรัษฎา ซึ่งเดิมชาวบ้านเรียกว่า วัดถ้ำพระ แต่ต่อมา เมื่อ พ.ศ.2464 ได้มีการเปลี่ยนชื่อมาเป็น วัดถ้ำพระพุทธ เนื่องจากภายในมีพระพุทธรูปปางต่างๆ จำนวนมากมายที่ได้ก่อสร้างขึ้นไว้บริเวณที่หน้าถ้ำ รวมทั้งพระนอนขนาดใหญ่ แต่ปัจจุบันได้มีการก่อสร้างศาลาครอบถ้ำเอาไว้เพื่อรักษาพระพุทธรูปไม่ให้เสื่อมสลายไปก่อนเวลาอันควร

วัดแห่งนี้เกิดขึ้นสมัยที่พระนางเลือดขาว พระมเหสีของเจ้าผู้ครองเมืองพัทลุง ซึ่งเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ได้ทราบข่าวการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์พระยา कुमार หรือพระธาตุจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงได้นำเอาพระพุทธรูปปางต่างๆ ที่ได้มาจากชมพูทวีป เช่น ประเทศอินเดีย พม่า และจีน เดินทางมาพร้อมด้วยไพร่ฟ้าราษฎรที่เลื่อมใส เพื่อนำสิ่งของมีค่าเหล่านี้ไปถวายเป็นพุทธบูชา โดยได้ออกเดินทางจากจังหวัดพัทลุง ด้วยขบวนช้างกว่า 60 เชือก ทั้งนี้ การเดินทางต้องผ่านช่องป่า และหุบเขาด้วยความยากลำบาก กระทั่งขบวนเดินทางมาพักยังสถานที่ซึ่งมีภูเขาล้อมรอบ และตั้งอยู่ใกล้เขตนครบุรี คือ บ้านน้ำตก และบ้านหนองบัว จากนั้นคณะได้หยุดขบวน และได้นำทรัพย์สินที่มีค่าส่วนหนึ่งเก็บไว้ภายในถ้ำ แล้วได้ปั้นพระพุทธรูปนอนปิดไว้บริเวณหน้าปากถ้ำ พร้อมๆ กับการก่อสร้างวัด โดยมีไพร่ฟ้าที่ติดตามมาบวชเป็นพระประจำอยู่ในวัดแห่งนี้ จำนวน 5 รูป และตามบันทึกในสมุดข่อยยังทราบว่าพระนางเลือดขาวนั้น ยังได้ก่อสร้างวัดระหว่างที่เดินทางอีกจำนวน 7 วัดด้วยกัน รวมทั้ง “วัดถ้ำพระพุทธ” ซึ่งคาดว่าประมาณ พ.ศ.1110 รวมทั้งช่างที่ปั้นพระพุทธรูปก็น่าจะเป็นชาวท้องถิ่น เนื่องจากพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นมานั้นเป็นปางเทริดมโนราห์

สำหรับภายในวัดถ้ำพระพุทธเมื่อครั้งอดีตนั้น ได้พบวัตถุโบราณเป็นจำนวนมากมาย เช่น พระพุทธรูปหยก ถ้วย ชาม ชัน ฆ้อง ซึ่งปัจจุบัน ทางวัดก็ได้เก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี รวมทั้งเตาเผาซึ่ง

ใช้ในการหล่อหลอมภาชนะต่างๆ และองค์พระพุทธรูปอีกจำนวน 8 เต่า แต่ที่น่าแปลกก็คือ เต่าเผา ดังกล่าวจะไม่เปื่อยน้ำ แม้ว่าฝนจะตกลงมาใส่ก็ตาม โดยสิ่งของมีค่าทุกอย่าง ทางกรมศิลปากร ได้ขึ้นทะเบียนไว้เรียบร้อยแล้ว และยกฐานะให้วัดแห่งนี้เป็น 1 ใน 20 โบราณสถานของจังหวัดตรัง (เมธี เมืองแก้ว, 2556)

2.8.2 ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา มีทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ สัตว์ป่า อุดมสมบูรณ์ มีภูเขา สลับกับที่ราบ ซึ่งอยู่บริเวณเทือกเขาบรรทัด อุทยานแห่งชาติเขาปู่ – เขาย่า บ้านถ้ำพระพุทธร เป็น หมู่บ้านที่อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ พื้นที่เป็นเนินรอบ และเป็นต้นกำเนิดแห่งลำธารต่าง ๆ มีถ้ำหินงอก หินย้อยที่สวยงาม ถือเป็นป่าต้นน้ำ และมีสถานที่ท่องเที่ยวชมธรรมชาติ เช่นถ้ำพระพุทธร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในยุคนสมัยเมือง “นครศรีธรรมราช”

2.8.3 ลักษณะภูมิอากาศ

โดยทั่วไปจะมี 2 ฤดู คือฤดูร้อนและฤดูฝน แต่ในฤดูร้อนอากาศไม่ร้อนมากนัก เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ อุดมไปด้วยป่าไม้

2.8.4 การคมนาคม

บ้านถ้ำพระพุทธร มีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอรัษฎาในจังหวัดตรังประมาณ 20 กิโลเมตร มีถนนลาดยางตลอดสายผ่านหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประชาชนใช้รถยนต์และรถจักรยานยนต์ ส่วนตัว มีรถจักรยานยนต์รับจ้างเข้าหมู่บ้าน

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.9.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายได้หรือการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของของป่าภายในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของของป่าภายในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในด้านการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อมของพืชป่าทั้งในป่าชุมชนและในเขตอุทยานแห่งชาติซึ่งพบว่าในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีการใช้ประโยชน์จากผืนป่าจำนวนมาก จากการทบทวนเอกสารพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจชนิด ปริมาณของของป่า และการประเมินมูลค่าทางด้านเศรษฐศาสตร์ ผู้วิจัยได้สรุปงานวิจัยต่างๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

งานวิจัยเกี่ยวกับวิธีการประเมินมูลค่าทางด้านเศรษฐศาสตร์

สวาท สมบูรณ์ชัย (2545) ศึกษามูลค่าทางเศรษฐกิจจากป่าที่มีผลต่อแรงจูงใจในการอนุรักษ์ กรณีศึกษา: โครงการพัฒนาบ้านโป่ง อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า คราวเรือนกลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 43 ปี มีสถานภาพในครอบครัวเป็นหัวหน้าครอบครัว ระดับ

การศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือน 4 คน โดยอยู่ในวัยทำงาน 3 คน และวัยกำลังศึกษา 1 คน อาชีพส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไป ระดับรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน 3,001 – 6,000 บาท การได้รับผลประโยชน์จากป่าในรอบปี 2543/2544 ส่วนใหญ่ ได้แก่ กลุ่มเห็ดตรา กลุ่มพืช เช่น หน่อไม้ ผักต่างๆ ส่วนมูลค่ารวมของผลผลิตทั้งหมดที่ประชากรในเขตพื้นที่ศึกษา ได้รับมีมูลค่า 2,597,126.52 บาท และนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนมีมูลค่า 1,374,671.39 บาท หรือร้อยละ 53.46 และนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการจำหน่ายมีมูลค่า 1,196,995.13 บาท หรือร้อยละ 46.54 และมีมูลค่าเฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือน 3,418.67 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 3.74 ของรายได้จากอาชีพหลักและอาชีพรอง ช่วยเป็นรายได้เสริมให้กับประชากรครัวเรือนอยู่ในเขตพื้นที่ใกล้เคียงกับป่า

งานวิจัยของสวท สมบูรณ์ชัย ทราบถึงความต้องการของชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มเห็ดตรา กับกลุ่มพืช เช่น หน่อไม้กับผักต่างๆที่พอเก็บได้จากป่า ที่เป็นทรัพยากรสำคัญ ในส่วนอาหารในการบริโภคและการสร้างรายได้ให้ชาวบ้าน ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลความต้องการของชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร มาจัดลำดับความสำคัญให้กับทรัพยากรในพื้นที่เป้าหมายของงานวิจัยได้

ศุภกาญจน์ หาญบาง (2545) ศึกษาการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของพืชสมุนไพรพื้นเมืองในสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์สัตว์ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์โดยรวมของทรัพยากรพืชสมุนไพรพื้นเมืองที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์สัตว์ จำนวน 43 ชนิด ที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้ในสวนพฤกษศาสตร์ฯ โดยสำรวจประชากรตัวอย่างใน 3 จังหวัดด้วยแบบสอบถาม 3 ชุด โดย ชุดที่ 1 สำรวจมูลค่าจากการมิได้ใช้ ด้วยการสัมภาษณ์ประชาชนผู้ไม่เคยเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ฯ จำนวน 540 ตัวอย่าง ชุดที่ 2 สำรวจมูลค่าจากการใช้ ด้วยการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน จำนวน 270 รายและชุดที่ 3 เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ด้านการนำพืชสมุนไพรมาใช้ในการอนุรักษ์สัตว์ จากผู้ทรงความรู้ หมอเมือง เพื่อทราบถึงภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์สมุนไพรในอดีต ผลการศึกษาพบว่า มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์โดยรวมของการอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมพืชสมุนไพรพื้นเมืองที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์สัตว์ จำนวน 43 ชนิด ที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้ในสวนพฤกษศาสตร์ฯ ณ ปี 2544 คิดเป็นมูลค่า 814.63 ล้านบาท นั้นประกอบด้วยมูลค่าจากการใช้ 26.37 ล้านบาท และมูลค่าจากการมิได้ใช้ 788.26 ล้านบาท

งานวิจัยของ ศุภกาญจน์ หาญบาง ทำให้ทราบถึงขอบเขตและรูปแบบการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรพื้นเมืองที่ใช้ในการรักษาสัตว์ ผู้วิจัยสามารถมาปรับขอบเขตและรูปแบบการใช้ประโยชน์พืช

สมุนไพรรักษาโรคในงานวิจัยและนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา วิธีการใช้พืชสมุนไพร มาใช้ในส่วนของการศึกษาพืชสมุนไพร ที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์ในสวนของการรักษาโรคได้

ประภาพรรณ กำภู (2545) ศึกษาการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของบางองค์ประกอบของป่าดิบชื้น ธรรมชาติศึกษา ป่ากราด อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลาโดยศึกษาลักษณะการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่วิจัย และประเมินออกมาเป็นตัวเงิน ผลการประเมินมูลค่าพบว่า มูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรงของป่ากราด ได้แก่ 1) มูลค่าปริมาณไม้ มีมูลค่าสุทธิเท่ากับ 286,698,370.61 บาท และมูลค่าลูกไม้และกล้าไม้ มีมูลค่าเท่ากับ 47,109,707.11 บาท 2) มูลค่าผลผลิตในรูปของของป่า มีมูลค่าผลประโยชน์สุทธิรายปีเท่ากับ 675,045.01 บาท และ 3) มูลค่าการศึกษาวิจัย มีมูลค่าเท่ากับ 791,813.82 บาท ส่วนมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางอ้อมจากป่ากราดในด้านการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ มีมูลค่าเท่ากับ 3,615,945.36 บาทต่อปี ส่วนมูลค่าเผื่อจะใช้ประโยชน์ในอนาคตจากป่ากราด โดยใช้คำถามแบบเปิด มีมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 141.77 บาทต่อคนต่อปี สำหรับมูลค่าการมีได้ใช้ประโยชน์รวมเท่ากับ 128.23 บาทต่อคนต่อปี

งานวิจัยของประภาพรรณ กำภู ทำให้ทราบถึงมูลค่าผลผลิตในรูปของของป่าโดยการประเมินด้วยวิธีราคาตลาด ซึ่งเป็นวิธีการเดียวกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษา ทำให้สามารถนำการประเมินมูลค่าด้วยวิธีราคาตลาดใช้เป็นแนวทางในการศึกษาได้

ธัญญาภรณ์ บุญเสริม (2550) ศึกษาการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์จากการใช้ประโยชน์ของป่า ชุมชนบ้านสามขา จังหวัดลำปาง วัตถุประสงค์ (1) เพื่อประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรงและทางอ้อมจากป่าชุมชนบ้านสามขา (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อค่าความเต็มใจจ่ายจากการใช้ประโยชน์ทางอ้อมจากป่าชุมชนบ้านสามขา (3) เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการจัดการป่าชุมชนบ้านสามขาการศึกษาครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 111 ตัวอย่าง จากประชากรในหมู่บ้านสามขา จังหวัดลำปาง หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี และสมรสแล้ว ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน มีอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,453.15 บาท มูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรงจากป่าชุมชนบ้านสามขาในรอบปี 2547/2548 มูลค่ารวม 1,150,864.56 บาท โดยแยกเป็นโซน A ซึ่งเป็นป่าอนุรักษ์มีพื้นที่ 5,858 ไร่ มีมูลค่ารวมเท่ากับ 456,164.50 บาทต่อปี โซน B เป็นป่าใช้สอยแบบมีเงื่อนไข มีพื้นที่ป่า 2,456 ไร่ มีมูลค่ารวมเท่ากับ 453,298.13 บาทต่อปี และโซน C ซึ่งเป็นป่าใช้เอนกประสงค์ มีพื้นที่ป่า 837 ไร่ มีมูลค่ารวมเท่ากับ 241,401.91 บาทต่อปี โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับค่าความเต็มใจจ่ายที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือระดับการศึกษา ด้านมูลค่าความเต็มใจจ่ายเพื่อผลประโยชน์ทางอ้อมของป่าชุมชนบ้านสามขาโดยสมมุติโครงการจัดตั้งกองทุนในการดูแลรักษาป่าชุมชนบ้านสามขา พบว่า มีมูลค่าความเต็มใจจ่าย เท่ากับ 27,791.82 บาทต่อปี ผลการศึกษาจุดแข็ง (Strengths) ในการจัดการป่าชุมชนบ้านสามขา พบว่า มี

ผู้นำที่ตั้งใจทำงาน มีการวางกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์จากป่า มีความสามัคคีมีความเป็นประชาธิปไตย มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า จุดอ่อน (Weaknesses) พบว่าป่าโซน C เปิดให้ใช้ประโยชน์อย่างเสรีทำให้ป่าเสื่อมโทรม ชาวผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพร ชาวระบบชลประทานที่ดีขาดงบประมาณในการซื้ออุปกรณ์การสื่อสารและดับไฟฟ้า แบ่งหน้าที่งานในชุมชนไม่ชัดเจน โอกาส (Opportunities) พบว่าสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของบ้านสามขาเหมาะสมในการเปิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ พืชพรรณสมุนไพรมีอยู่เป็นจำนวนมาก ความมีชื่อเสียงของชุมชนทำให้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายทั่วประเทศ และอุปสรรค (Threats) พบว่าชุมชนยังขาดแคลนแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อการทำเกษตรในช่วงหน้าแล้ง สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้คือ ควรมีการจัดตั้งกลุ่มแปรรูปพืชอาหารที่มีอยู่จำนวนมากเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน มีการจัดเก็บค่าบำรุงจากครัวเรือนที่มีการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนโดยตรง ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องป่าชุมชน โดยเฉพาะประโยชน์ทางอ้อมจากป่าชุมชน ความรู้เรื่องพืชพรรณที่มีอยู่ในป่าชุมชนและการปลูกป่าเพื่อให้ป่าชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้ควรมีมาตรการในการกำหนดระยะเวลาการพักฟื้นให้กับป่าชุมชนในโซน C และ โซน B

งานวิจัยของธัญญาภรณ์ บุญเสริม ทำให้ทราบถึงมูลค่าผลผลิตจากการใช้ประโยชน์ของป่าในชุมชนบ้านสามขา ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการจัดการป่าชุมชนที่สามารถนำมาปรับใช้กับพื้นที่ศึกษาของผู้วิจัยได้

งานวิจัยเกี่ยวกับวิธีการการเก็บหาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

ขจรยุทธ อัจฉิกุล (2543) ศึกษาการใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชนบ้านไร่เหนือ ตำบลบาโฮย อ.สะบ้าย้อย จ.สงขลา ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์เก็บหาของป่าจากป่าชุมชน 2 พื้นที่ คือ ป่าชุมชนลุ่มนอมและป่าชุมชนยวนบนดำน สำหรับป่าชุมชนลุ่มนอมสามารถจำแนกชนิดพันธุ์ที่ชาวบ้านเข้ามาเก็บออกได้ทั้ง 20 ชนิด แบ่งเป็นพืชผักที่สามารถนำส่วนต่างๆ ของต้นมารับประทานเป็นอาหารได้ เช่น นำใบ ยอด และนำผลมารับประทาน มี 8 ชนิด ได้แก่ ต้นเหรียง ต้นมะเดื่อ ต้นจำปาตะ ต้นละมุดป่า ต้นสะเดाप้า เป็นต้น และชนิดที่ใช้เนื้อไม้มาใช้ประโยชน์ได้มี 12 ชนิด เช่น ต้นยวน ต้นมะค่า ต้นหลุมพอ ต้นประ เป็นต้น และป่าชุมชนยวนบนดำนสามารถจำแนกชนิดพันธุ์ที่ชาวบ้านเข้ามาเก็บออกได้ทั้งหมด 28 ชนิด แบ่งเป็นพืชผักที่สามารถนำส่วนต่างๆ ของต้นมารับประทานเป็นอาหารได้มี 7 ชนิด เช่น ต้นมะเดื่อ ต้นประ ต้นทองบั้ง ต้นขนุนป่า เป็นต้น และชนิดที่ใช้เนื้อไม้มาใช้ประโยชน์ได้มี 21 ชนิด เช่น ต้นหลุมพอ ต้นประ ต้นนางกา ต้นมลิ้ง ต้นเปลียง เป็นต้น นอกจากนี้ในป่าชุมชนยวนบนดำนยังพบว่ามีสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคได้ 21 ชนิด เช่น ราชครู ไอเหล็ก ผักหวาน กระดุมทอง กระเชือก เป็นต้น ทรัพยากรดังกล่าวทำให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการหาของป่าตามธรรมชาติ เพื่อใช้สอย บริโภคและขายเพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน

งานวิจัยของจรยุทธ อัจฉกุล ทำให้ทราบถึงชนิดของพันธุ์พืชและพันธุ์ไม้ที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชุมชน รวมทั้งส่วนต่างๆ ของพืชนั้นๆ ด้วย ผู้วิจัยสามารถนำผลการศึกษานี้ของพันธุ์พืชและพันธุ์ไม้ที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์มาใช้เป็นแนวทางในการจำแนกส่วนต่างๆ ของพืชที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ในงานวิจัยที่ผู้วิจัยสนใจได้

เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี (2549) ศึกษาการเก็บหาและการใช้ประโยชน์ของป่าในป่าเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุงโดยใช้วิธีการศึกษาแบบการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 165 ครว้เรือนที่มีการเข้าไปเก็บหาของป่าในพื้นที่ศึกษา ผลการศึกษาพบว่าในปี 2547 มีของป่าที่ชาวบ้านเข้าไปเก็บหา เพื่อการใช้ประโยชน์ทั้งหมดจำนวน 85 ชนิด ของป่าที่มีจำนวนผู้เก็บหามากสูงสุด คือ สะตอ คิดเป็นร้อยละ 55.76 ของครัวเรือนทั้งหมด ของป่าที่เก็บหาออกมาเพื่อใช้ประโยชน์ในครัวเรือนอย่างเดียวโดยไม่ได้นำไปจำหน่ายเลยมีอยู่ 49 ชนิด ส่วนชนิดของของป่าที่ถูกเก็บหาออกมาเพื่อการจำหน่ายเพียงอย่างเดียวมีอยู่ 3 ชนิด ได้แก่ น้ำมันยาง ไม้แก่น และสมุนไพรอื่นๆ นอกนั้นเป็นการเก็บหาทั้งเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและการจำหน่าย 33 ชนิด มูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าที่แต่ละครัวเรือนได้รับเฉลี่ยเท่ากับ 17,893.95 บาทต่อครัวเรือนต่อปี หรือคิดเป็นมูลค่ารวมของประชากรทั้งหมดที่เข้าไปใช้ประโยชน์ของป่า เท่ากับ 5,010,307.27 บาทต่อปี

งานวิจัยของ เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี ทำให้ทราบถึงลักษณะการใช้ประโยชน์ วิธีการ และปริมาณของของป่าที่ถูกเก็บหาในป่าของชุมชนป่าเขาหัวช้าง ผู้วิจัยสามารถนำในส่วนของวิธีการมาปรับและประยุกต์ใช้กับงานวิจัยของผู้วิจัยในส่วนวิธีการในการดำเนินการศึกษาได้

สมหญิง บู่แก้ว (2552) ศึกษาเรื่องการประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ จากป่าชุมชน โศกใหญ่ อำเภอบางบาล จังหวัดมหาสารคาม งานวิจัยนี้จึงมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาความหลากหลายชนิดของพรรณไม้ 2) ศึกษาการใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ จำแนกตามชนิด ปริมาณ ช่วงเวลาที่พบชนิดพันธุ์การใช้ประโยชน์ และลักษณะการใช้ประโยชน์ของชุมชน และ 3) ประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ของชุมชน โดยวิธีราคาตลาด (Market Value Method) สํารวจชนิดและจำนวนพรรณไม้ โดยใช้วิธีการวางแผนสำรวจ และศึกษาลักษณะการใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่ากับตัวแทนครัวเรือน จำนวน 260 ครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนโดย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ สถิติอนุมาณ แสดงข้อมูลในรูปของค่าดัชนีความสำคัญ ค่าดัชนีความหลากหลายชนิดของ Shannon-Wiener และค่าดัชนีการกระจายตัวของพรรณไม้

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1.จากการวางแผนสำรวจพบพรรณไม้ทั้งหมด 43 วงศ์ 107 ชนิด โดยจำแนกเป็นไม้ใหญ่ 19 วงศ์ 37 ชนิด ไม้หนุ่ม 31 วงศ์ 71 ชนิด และไม้พุ่ม 29 วงศ์ 48 ชนิด พรรณไม้ ใหญ่ที่มีค่าดัชนีความสำคัญสูงสุดคือ เหียง เต็ง มะกอกเกลื่อน พลวง ยอป่า และแดง ตามลำดับ จากการศึกษาค่าดัชนีความหลากหลายชนิดของพรรณไม้ (H) ไม้ใหญ่ ไม้หนุ่ม และไม้พุ่ม มีค่าเท่ากับ 2.41, 2.76 และ 2.81 ตามลำดับ และมีค่าดัชนีความสม่ำเสมอของชนิดพรรณ (E) เท่ากับ 0.68, 0.65 และ 0.72 ตามลำดับ 2.จากการศึกษาลักษณะการใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่า พบว่า มีการนำเห็ดป่ามาใช้ประโยชน์ 42 ชนิด พืชผักป่า 23 ชนิด ผลไม้ป่า 27 ชนิด พืชกินหัว 5 ชนิด สัตว์ป่า 18 ชนิด แมลง 14 ชนิด สมุนไพร 14 ชนิด หญ้าเลี้ยงสัตว์ที่นิยม มี 2 ชนิดรวมทั้งยอดไม้ ต่างๆ ไม้พุ่มที่นิยมใช้ประโยชน์อยู่ 5 ชนิด และมีการใช้ประโยชน์ชั้นไม้ที่เก็บจากพืชวงศ์ยาง เช่น ต้นเต็ง ต้นเหียง ทั้งยังพบว่าครัวเรือนมีการเก็บหาผลผลิตจากป่ามาใช้ประโยชน์ตลอดทั้งปี ทั้งลักษณะการนำไปบริโภคและจำหน่าย 3.มูลค่าจากการใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่าในรอบปี 2550 ที่ผ่านมา มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 3,123,748 บาทต่อปี (เฉลี่ย 12,014.41 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) โดยคิดเป็นมูลค่าจากการบริโภคทั้งสิ้น 2,010,647 บาทต่อปี (เฉลี่ย 7,733.26 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) และมูลค่าจากการจำหน่าย 1,113,101 บาทต่อปี (เฉลี่ย 4,281.16 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) โดยสรุป ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบการตัดสินใจในการวางแผนการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ทรัพยากรในป่าชุมชนโคกใหญ่โดยสมาชิกในชุมชน เพื่อให้เกิดการกินที่อยู่ดีระหว่างชุมชนร่วมกับป่าต่อไป

งานวิจัยของ สมหญิง บู่แก้ว ทำให้ทราบถึงลักษณะการใช้ประโยชน์ ความหลากหลายของ ชนิด และปริมาณของของป่าที่ถูกเก็บหาในป่าของป่าชุมชนโคกใหญ่ ผู้วิจัยสามารถนำในส่วนของ วิธีการมาปรับและประยุกต์ใช้กับงานวิจัยของผู้วิจัยในส่วนวิธีการในการดำเนินการศึกษาได้

งานวิจัยเกี่ยวกับวิธีการสำรวจทรัพยากร

มลิมาศ จริยพงศ์ (2552) ศึกษาคุณค่าของผักพื้นบ้านและการจัดการของชุมชนบ้านวังลุง ตำบลหนองหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้วิธี line transect sampling สำรวจชนิด และปริมาณผักพื้นบ้าน และรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ผักพื้นบ้านในพื้นที่ แหล่งเก็บหาทั้งหมดมี 28 ชนิด โดยแบ่งตามส่วนที่นำมาใช้ประโยชน์ และมี 77 ครัวเรือน จาก 703 ครัวเรือนที่ยังเก็บหา โดยนำมารับประทานสด และปรุงเป็นอาหาร สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายได้ปีละ 2,355,042.33 บาท โดยคิดเป็นมูลค่าทางโภชนาการของผักพื้นบ้านเพียง 16 ชนิด มูลค่าเท่ากับ 72,467,946.28 บาทต่อปี

จากการศึกษา มลิมาศ จรียพงศ์ ทำให้ทราบถึงศักยภาพของผักพื้นบ้าน ที่มีการใช้ประโยชน์ โดยชุมชนในด้านชนิดพันธุ์และปริมาณ ในพื้นที่แหล่งเก็บหาของชุมชนบ้านวังลุง จากผลการศึกษา ดังกล่าวผู้วิจัยสามารถนำ วิธีการคิดคำนวณของป่าในรูปแบบต่างๆ รูปแบบการสัมภาษณ์ รูปแบบการ วางแปลงในการศึกษาและวิธีการคำนวณมูลค่าของของป่า มาปรับใช้ในงานวิจัยได้เป็นอย่างดี

วัฒนณรงค์ มากพันธ์ (2555) ศึกษาศักยภาพและการวัดรายได้จากการใช้ประโยชน์ของของป่าโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน: กรณีศึกษา บริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ใช้วิธี line transect sampling สำนวจการความหลากหลายของชนิด ปริมาณ ศักยภาพ และการวัดรายได้ของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ และศักยภาพที่สามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้าน จากป่าบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามร่วมกับการ สัมภาษณ์ การสังเกต สำนวจตามเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา และนำข้อมูลจากการศึกษามา วิเคราะห์ และการวัดรายได้โดยใช้ราคาตลาดท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ของป่าที่ชาวบ้านเก็บหา ทั้งหมดมี 74 ชนิด แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ อาหาร 25 ชนิด ไม้ดอกไม้ประดับ 22 ชนิด ยา รักษาโรค 19 ชนิด และเครื่องมือเครื่องใช้ 8 ชนิด รายได้สุทธิของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหาในปี 2554 เท่ากับ 6,095,242 บาทต่อปี การสำวจศักยภาพของของป่าเฉพาะ 7 เส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา พบของป่าจำนวน 10 ชนิด แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ อาหาร 6 ชนิด และเครื่องมือเครื่องใช้ 4 ชนิด ของป่าที่มีจำนวนศักยภาพผลผลิตมากที่สุด ได้แก่ สะตอ 279,708 ผักต่อปี โดยมีการวัดรายได้รวมของศักยภาพของของป่าเท่ากับ 4,638,227 บาทต่อปี

จากการศึกษาของ วัฒนณรงค์ มากพันธ์ ทำให้ทราบถึง ชนิด ปริมาณ ศักยภาพ และการวัด รายได้ของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ และศักยภาพที่สามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้าน จากป่าบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า จากผลการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยสามารถนำ รูปแบบการสัมภาษณ์ รูปแบบการวางแปลงในการศึกษา วิธีการคำนวณมูลค่าของของป่า มาปรับใช้ ในงานวิจัยได้เป็นอย่างดี

2.9.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของของป่าในต่างประเทศ

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าของของป่า ด้วยเทคนิค วิธีการที่ต่างกันและการติดตามผลกระทบของนโยบายของภาครัฐที่เกิดกับชาวบ้านผู้ที่เป็นส่วนได้เสียจากนโยบายนั้น จากการทบทวนงานวิจัยของต่างประเทศพบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าของของป่าหลายชิ้น เช่น

Lelia Croitoru (2007) ศึกษาการมูลค่าของของป่าในภูมิภาคเมดิเตอร์เรเนียน ด้วยวิธีการ สำนวจข้อมูลจากพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์จากชาวบ้านจริง หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สรุปลผลและประเมินมูลค่าผ่านราคาตลาด คิดผ่านราคาเงาของสินค้า ราคาตลาดสมมติและต้นทุนค่า เสียโอกาส ผลการศึกษา คือ ศักยภาพของของป่าในภูมิภาคเมดิเตอร์เรเนียนถือได้ว่าเป็นแหล่ง ทรัพยากรที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและดำรงชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งของป่าที่มีความ

ต้องการใช้มากสามารถแบ่งได้เป็น 6 กลุ่มหลัก ได้แก่ ฟืน ไม้ก๊อก อาหารสัตว์ เห็ด น้ำผึ้ง และของป่าอื่น ๆ โดยการศึกษาครั้งนี้ พบว่าค่าเฉลี่ยของความต้องการใช้ของป่า 6 กลุ่มหลักสำหรับกลุ่มประเทศในภาคใต้มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความต้องการใช้ของป่าของกลุ่มประเทศทางภาคเหนือและกลุ่มประเทศทางตะวันออก และกลุ่มประเทศในภูมิภาคนี้ยังมีความกังวลกันว่าของป่าในพื้นที่อาจหมดไปได้เนื่องจากนโยบายด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ประกาศใช้ในพื้นที่ชนบทของทะเลเมดิเตอร์เรเนียนไม่สามารถบังคับใช้ได้เต็มที่

จากงานวิจัยของ Lelia Croitoru ทำให้ทราบถึงความต้องการใช้ประโยชน์จากของป่าใน 6 กลุ่มหลัก ได้แก่ ฟืน ไม้ก๊อก อาหารสัตว์ เห็ด น้ำผึ้ง และของป่าอื่น ๆ ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลของของป่าใน 6 กลุ่มหลักมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยและเปรียบเทียบดูความแตกต่างของความต้องการใช้ของป่าได้

Ajay Mahapatra (2004) ศึกษาความสำคัญของของป่าในด้านการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของป่าผลัดใบประเทศอินเดีย โดยการวางแผนในการศึกษาด้วยการสุ่มขนาดแปลง 50×50 เมตร จำนวน 12 แปลง ศึกษาพืชหรือต้นไม้ที่มีขนาดเส้นรอบวงใหญ่กว่า 10 เซนติเมตร และวางแผนเล็กในแปลงใหญ่ขนาด 10×10 เมตร ใช้ศึกษาไม้ สมุนไพรและพืชพื้นล่างที่มีขนาดเล็กกว่า 10 เซนติเมตร ผลการศึกษาพบว่า มูลค่าสุทธิของรายได้ปัจจุบันที่เกิดจากการประมาณของภาครัฐในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลและในพื้นที่น้ำจืดซึ่งพิสูจน์แล้วว่า มีมูลค่ามากกว่าที่เกิดจากการประมาณของภาครัฐอย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนของผลตอบแทนจากทางเลือกการการใช้ที่ดินหรือคิดจากต้นทุนค่าเสียโอกาส ป่าไม้ผลัดใบก็มีมูลค่ามากกว่ามูลค่าที่ประมาณจากโครงสร้างก่อนหน้าและอยู่ในระดับดีเมื่อเทียบกับรายได้ที่ได้จากค้าขายไม้

จากงานวิจัยของ Ajay Kumar Mahapatra ทำให้ทราบมูลค่าของของป่า ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าของไม้พบว่าของป่ามีมูลค่าสูงกว่าไม้ ทำให้เห็นความสำคัญของการศึกษาประโยชน์ที่ได้รับจากของป่า ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและเป็นการสะท้อนมูลค่าของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

Henry J. Ndangalasi (2006) ศึกษาการเก็บของป่าและความเกี่ยวข้องของป่าดิบเขาพื้นที่ป่าในแอฟริกาตะวันออก เกี่ยวกับการตรวจสอบผลกระทบในระดับชนิดของพืชเป็นสิ่งจำเป็นต่อการจัดการการเก็บเกี่ยวทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนโดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชากรมนุษย์บริเวณโดยรอบพื้นที่คุ้มครอง Saharan Africa งานวิจัยนี้ศึกษาการประเมินมูลค่าที่เกิดจากการสกัดสารจากผลิตผลของพืชที่มีอยู่ในระบบนิเวศป่าดิบเขาและป่าสงวนในอุทยานแห่งชาติของแอฟริกาตะวันออก กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 145 คนประกอบด้วยครูโรงเรียนมัธยม

ชาวบ้านที่เข้าไปใช้ประโยชน์ แบ่งเป็นชาย 91 คน และหญิง 54 คน ใช้การสัมภาษณ์เป็นวิธีการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า พืชสมุนไพร 57 ชนิด และได้มีการสำรวจพบชนิดใหม่จำนวน 50 ชนิด สามารถเก็บเกี่ยวมาทำเป็นเครื่องจักสานใช้ในการทอผ้า และการเก็บเกี่ยวของป่าจะเกิดขึ้นแม้กระทั่งในป่าที่มีการควบคุมและการใช้ประโยชน์มีมากเกินไปไม่เพียงแต่ทำการคุกคามต่อความหลากหลายของชนิดพันธุ์ที่มีความต้องการสูง แต่อาจยังปรับเปลี่ยนโครงสร้างและองค์ประกอบของป่า

จากงานวิจัยของ Henry J. Ndangalasi ทราบถึงความแตกต่างถึงพื้นที่ที่มีการควบคุมและไม่ได้ควบคุม ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อชนิดพันธุ์ของของป่า ผู้วิจัยสามารถนำหลักการในการเก็บข้อมูลในส่วนของการชี้แจงทำความเข้าใจกับบุคคลผู้ให้การสัมภาษณ์ให้เข้าอย่างละเอียดก่อนเพื่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการที่สุดมาปรับใช้ในงานวิจัยได้

Croitoru. (2007: 768-775) ศึกษามูลค่าของผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ ทำการประเมินมูลค่าโดยใช้วิธีราคาตลาดในท้องถิ่น โดยจำแนกผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ (Non Timber Forest Products) ออกเป็น 6 ประเภท คือ นำมาใช้ประโยชน์เป็นเชื้อเพลิง หรือไม้ฟืน ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ไม้ก๊อก เห็ด น้ำผึ้ง และอื่นๆ เช่น พืชผัก และผลไม้ แบ่งพื้นที่ศึกษาออกเป็นภูมิภาค คือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคเหนือ จากผลการศึกษา พบว่า มูลค่าจากการใช้ประโยชน์ผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ ที่มีมูลค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ภาคใต้ รองลงมาคือ ภาคเหนือ และภาคตะวันออก มีมูลค่าเท่ากับ 54, 41 และ 20 ยูโรต่อเฮกแตร์ ตามลำดับ และมูลค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมดของพื้นที่ป่าเมดิเตอร์เรเนียน คือ 39 ยูโร ต่อเฮกแตร์ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายการวางแผนอนุรักษ์พื้นที่ป่าแถบเมดิเตอร์เรเนียน และสามารถที่จะใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงรายได้ของชาวบ้านในพื้นที่ต่อไป

จากงานวิจัยของ Croitoru ทำให้ทราบถึง รูปแบบการแบ่งประเภทของของป่า ในการคำนวณมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจโดยใช้ราคาตลาดในท้องถิ่นมาคิดมูลค่าให้กับของป่าดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถนำรูปแบบในการประเมินมูลค่าและวิธีการกำหนดราคา มาปรับใช้ในงานวิจัยนี้ได้

Kiplagat, Mugend and Mburu (2007) ศึกษาเรื่องประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ของครัวเรือนในชนบทที่อาศัยอยู่รอบพื้นที่ป่ากามาเมกา (Kakameka) ทางทิศตะวันตกของประเทศเคนย่า โดยจำแนกผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ ออกเป็นดังนี้ ไม้พืชมุนไพร ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ไม้ที่ใช้ทำหลังคา ผลไม้ และพืชผักที่ใช้เป็นอาหาร ซึ่งทำการประเมินมูลค่า 3 วิธี คือ วิธีราคาตัวแทน (Substitutes' prices Method) วิธีราคาทางตรง (Direct Prices Method) และวิธีต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost of Time Method) ผลการศึกษาพบว่าการประเมินมูลค่าโดยใช้วิธีราคาตัวแทนมีมูลค่าโดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ วิธีราคาทางตรง และวิธีต้นทุนค่าเสียโอกาส มีมูลค่าเท่ากับ 120, 92 และ 78 เทเรียญสหรัฐ ตามลำดับ ข้อมูลที่ได้

จากงานวิจัยวิจัยนี้ สามารถใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายวางแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรในป่ากามาเมกา (Kakameka) ต่อไป

งานวิจัยของ Kiplagat, Mugend and Mburu ทราบถึงการคิดคำนวณมูลค่าสามารถนำราคาของของป่าในรูปแบบต่างๆ คือ วิธีราคาตัวแทน วิธีราคาทางตรง และวิธีต้นทุนค่าเสียโอกาส มาคิดคำนวณมูลค่าให้กับของป่าดังกล่าวได้ ผู้วิจัยสามารถนำรูปแบบของราคาดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการคิดคำนวณมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ในงานวิจัยนี้ได้

Mahapatra and Tewari (2005) ศึกษาถึงความสำคัญของมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ในป่าผลัดใบแล้ง (Dry Deciduous) ทำการประเมินมูลค่าโดยใช้วิธีราคาตลาดในท้องถิ่น โดยผลิตภัณฑ์จากป่าที่ประเมินมูลค่าจำแนกออกเป็น ดังนี้ พืชที่ใช้ประโยชน์จากผล 7 ชนิด ใช้ประโยชน์เป็นสมุนไพร 3 ชนิด พืชที่ใช้ประโยชน์จากใบ 3 ชนิด เปลือกไม้ 1 ชนิด ยางไม้ 2 ชนิด และพืชที่ใช้ประโยชน์จากเมล็ด 6 ชนิด และทำการเปรียบเทียบมูลค่ากับผลิตภัณฑ์จากป่าที่ใช้ประโยชน์ด้านเนื้อไม้ ซึ่งทำการศึกษาอยู่ 2 พื้นที่ แตกต่างกัน คือ พื้นที่ป่าตามแนวชายฝั่ง และพื้นที่ป่าภายในประเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ผลจากการศึกษาพบว่า มูลค่าการใช้ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้จากพื้นที่ตามแนวชายฝั่งเท่ากับ 1,016 เหรียญสหรัฐต่อเฮกแตร์ และมูลค่าจากพื้นที่ภายในประเทศเท่ากับ 1,348 เหรียญสหรัฐต่อเฮกแตร์ และประโยชน์จากป่าด้านเนื้อไม้ เท่ากับ 268 เหรียญสหรัฐต่อเฮกแตร์

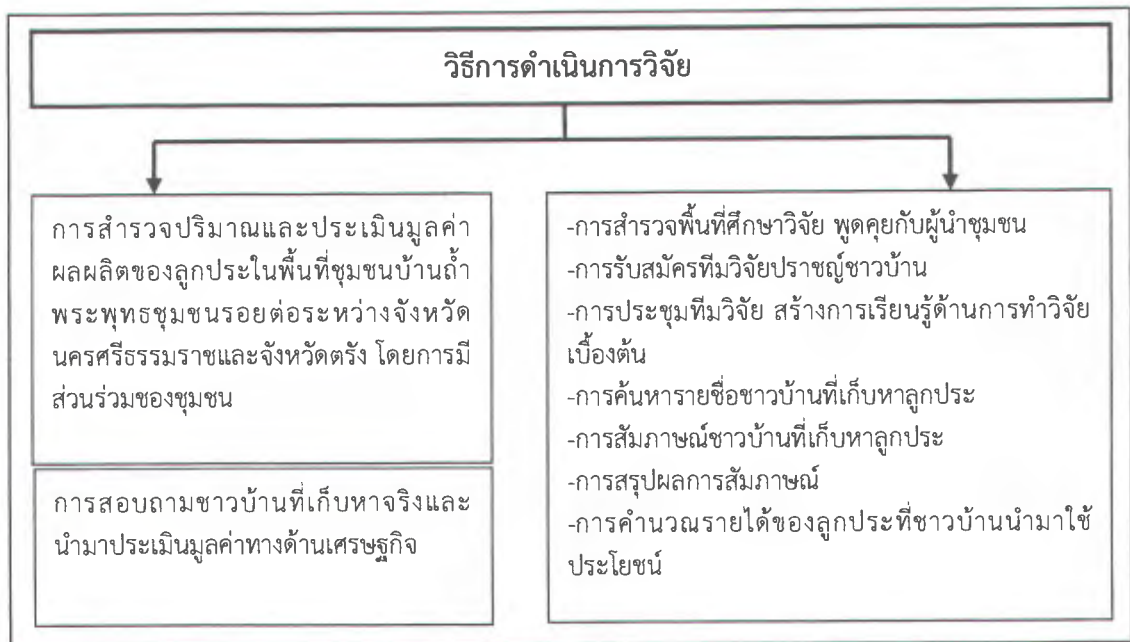
งานวิจัยของ Mahapatra and Tewari ทำให้ทราบว่าพื้นที่การใช้ประโยชน์ของป่าที่มีลักษณะต่างกัน ส่งผลให้ราคา รวมถึงรูปแบบ หรือวิธีในการใช้ประโยชน์ของป่าของชาวบ้านแตกต่างกัน ผู้วิจัยสามารถนำวิธีการตั้งราคาของของป่า ในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน มาปรับใช้กับงานวิจัยนี้ได้

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายได้หรือการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของของป่าทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทางด้านเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม นักวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูล หรือวิธีการจัดประชุมกลุ่มย่อย ในการสร้างมูลค่าให้กับของป่าที่มีการใช้ประโยชน์ แสดงให้เห็นถึงวิธีการตั้งราคาของของป่า เพื่อสะท้อนมูลค่าของทรัพยากรที่ใช้ประโยชน์ รวมถึงความสำคัญของทรัพยากรดังกล่าวที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ และกระบวนการมีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยเพื่อให้ชาวบ้านเกิดความรู้ ความเข้าใจให้เกิดกับชาวบ้าน และมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของทีมวิจัยเป็นผลให้ชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์จากป่ามีส่วนร่วมในการจัดการและดูแลทรัพยากรในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยสนใจการสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรูปชุมชนรอยต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง โดยนำแนวคิดจากงานวิจัยดังกล่าว มาสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในทีมวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะได้ถ่ายทอดความรู้ สร้างความเข้าใจ และลงมือปฏิบัติร่วมกันกับการจัดการ

ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ชุมชน ทำให้ทีมวิจัยเกิดองค์ความรู้ มีประสบการณ์ และเกิดความรู้สึกและ
หวงแหนทรัพยากรป่าในพื้นที่ และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปพัฒนางานวิจัยในการจัดการ
ทรัพยากรอื่นๆ

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ผู้วิจัยทำการศึกษาร่วมกับทีมวิจัย ปรากฏชาวบ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการศึกษาโดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสรุปของ กระบวนการวิจัยในแต่ละขั้นตอน และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม ซึ่งมีรายละเอียด และขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 3-1 แผนผังวิธีการดำเนินการวิจัย

การสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธชุมชน รอยต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน รายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.1 การสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประ

การสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประในงานวิจัยนี้ เป็นการสำรวจปริมาณ การใช้ประโยชน์ลูกประในแหล่งเส้นทางเก็บหาหลักของชาวบ้าน

3.1.1 ประชากร

ประชากร ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ ที่มีการใช้ประโยชน์จาก ลูกประในรูปของการเก็บหาใช้ในการบริโภค และจำหน่ายในพื้นที่ จำนวนทั้งหมด 62 ครัวเรือน จาก 3 หมู่บ้าน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

3.1.2 การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยร่วมกับทีมวิจัยปราชญ์ชาวบ้าน เก็บข้อมูลทุกครัวเรือนที่มีการใช้ประโยชน์จากลูกประ ซึ่งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ทั้งหมด 62 ครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยและทีมวิจัยปราชญ์ชาวบ้านร่วมกันสร้างขึ้น

3.1.3 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ร่วมกันสร้างขึ้นจากกระบวนการวิจัยของผู้วิจัยและทีมวิจัยปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งแบบสอบถามมีทั้งหมด 6 หน้าแบ่งออกเป็น 6 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 การเก็บหาลูกประ ส่วนที่ 3 การซื้อขายลูกประ ส่วนที่ 4 การเตรียมตัวในการเก็บลูกประ ส่วนที่ 5 ต้นทุนทั้งหมดในการเก็บหาลูกประในรอบปี และส่วนที่ 6 ความรู้สึกของคนเก็บหาลูกประ (ภาคผนวก ข)

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของการใช้ประโยชน์จากลูกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรูท ชุมชนรอยต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง โดยเก็บข้อมูลการเก็บหาลูกประจากชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์ จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในเบื้องต้นและนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์หามูลค่าทางเศรษฐกิจ ในที่นี้ได้แสดงหลักการคำนวณมูลค่าทางเศรษฐกิจ ด้านการใช้ประโยชน์จากลูกประ ดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของปริมาณรวม มูลค่ารวมทางเศรษฐกิจ มูลค่าสุทธิทางเศรษฐกิจและต้นทุนรวมที่เกิดจากการเก็บหาของลูกประ ใช้สูตรดังต่อไปนี้ในการคิดมูลค่าและต้นทุนในการเก็บหา

มูลค่ารวมทางเศรษฐกิจของการใช้ประโยชน์จากลูกประ คิดคำนวณได้จากสมการที่ 1

มูลค่าทั้งหมด =

$$\sum_j^{62} Q \times P$$

โดยที่	Q	คือ	ปริมาณของลูกประที่ชาวบ้านเก็บหา
	P	คือ	ราคาตลาดท้องถิ่นของลูกประ
	j	คือ	ครัวเรือนที่เก็บหาลูกประ

คำนวณหาต้นทุนรวมในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในรูปของลูกประ คัด
คำนวณได้จากสมการที่ 2

ต้นทุนทั้งหมด =

$$\sum_j^{62} \sum_{i=1}^n c_i$$

โดยที่ C_i คือ ต้นทุนในการเก็บหาลูกประของครัวเรือน

i คือ ประเภทของต้นทุน

j คือ ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์ลูกประ

n คือ จำนวนประเภทของต้นทุนในการหาลูกประ

เมื่อคำนวณหามูลค่าทางเศรษฐกิจรวมและต้นทุนรวมแล้ว จึงคำนวณหามูลค่าทางเศรษฐกิจ
สุทธิในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในรูปของลูกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธของ
ประชากรได้ แสดงการคำนวณในสมการที่ 3

มูลค่าสุทธิ =

$$\sum_j^{62} \left[[Q \times P] - \left[\sum_{i=1}^n c_i \right] \right]$$

หรือ = มูลค่าทางเศรษฐกิจรวมทั้งหมดของประชากร - ต้นทุนรวมทั้งหมดของประชากร

ส่วนที่ 2 กระบวนการวิจัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผู้วิจัยได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ และสร้างการมีส่วนร่วมให้กับทีมวิจัยปราชญ์ชาวบ้าน ร่วมกันวางแผนพัฒนาการเรียนรู้ในการสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประในพื้น ที่ชุมชนบ้านถ้าพระพุทธรอยต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2 การสำรวจพื้นที่ศึกษาวิจัย พูดคุยกับผู้นำชุมชน

มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการของผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) ศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินการวิจัยในพื้นที่และ 3) เพื่อสรรหาทีมวิจัย ปราชญ์ชาวบ้าน โดยผู้วิจัยดำเนินการติดต่อทางโทรศัพท์และเข้าพบกับผู้นำชุมชน โดยรายละเอียดดังต่อไปนี้

วันอาทิตย์ที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2558 เวลา 09.00 น. เข้าพบนายสัมพันธ์ หนูอินทร์แก้ว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน โดยเริ่มจากการแนะนำตัวและอธิบายความสนใจในการศึกษาวิจัยของผู้วิจัยในครั้ง นี้ และได้สอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการวิจัย และลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้ประโยชน์จากต้นประของชาวบ้านในพื้นที่ ในอดีตที่ผ่านมาและความต้องการที่จะดำเนินการวิจัยในอนาคตรวมถึงพูดคุยด้านความเป็นไปได้ของประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจ

วันอาทิตย์ที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2558 เวลา 11.00 น. เข้าพบนายประเพียร ณ สุวรรณ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน โดยเริ่มจากการแนะนำตัวและอธิบายความสนใจในการศึกษาวิจัยของผู้วิจัยในครั้ง นี้ และได้สอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการวิจัย และลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้ประโยชน์จากต้นประของชาวบ้านในพื้นที่ ในอดีตที่ผ่านมาและความต้องการที่จะดำเนินการวิจัยในอนาคตรวมถึงพูดคุยด้านความเป็นไปได้ของประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจ

วันอาทิตย์ที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2558 เวลา 13.30 น. เข้าพบนายประคอง ทองน้ำแก้ว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอรษฎา จังหวัดตรัง ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน โดยเริ่มจากการแนะนำตัวและอธิบายความสนใจในการศึกษาวิจัยของผู้วิจัยในครั้ง นี้ และได้สอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการวิจัย และลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้ประโยชน์จากต้นประของชาวบ้านในพื้นที่ ในอดีตที่ผ่านมาและความต้องการที่จะดำเนินการวิจัยในอนาคตรวมถึงพูดคุยด้านความเป็นไปได้ของประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจ

3.3 การรับสมัครทีมวิจัยปราชญ์ชาวบ้าน

กิจกรรมนี้จัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558 เวลา 9.00 น. ณ บ้านของ นายสุรัฐญา พรหมแก้ว เลขที่ 70 หมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอรษฎา จังหวัดตรัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรับสมัครปราชญ์ชาวบ้านเข้าร่วมเป็นดำเนินงานวิจัย โดยเริ่มจากการแนะนำตัวอีกครั้งของผู้วิจัย เพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคย สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยเบื้องต้น และให้ผู้สนใจลงชื่อในใบสมัคร จากนั้นนัดหมายการประชุมชี้แจงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ก่อนเริ่มดำเนินการวิจัยในช่วงเดือน

มกราคมถึงกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 และรับสมัครทีมวิจัยที่บ้านเลขที่ 70 หมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอรัญญา จังหวัดตรัง

3.4 การประชุมทีมวิจัย สร้างการเรียนรู้ด้านการทำวิจัยเบื้องต้น

สร้างความเข้าใจในด้านการทำวิจัยได้ดำเนินการในวันอาทิตย์ที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 เวลา 10.30 น. ณ บ้านของนายสุรัญญา พรหมแก้ว เลขที่ 70 หมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอรัญญา จังหวัดตรัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้านทราบถึงจุดประสงค์หลักของการวิจัย เห็นภาพรวมของภาพรวมการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผ่านสื่อการเรียนรู้ PowerPoint ประกอบด้วยที่มาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ เครื่องมือที่ใช้ ระยะเวลาในการดำเนินการ และผลที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย และร่วมกันสรุปผลจากการเรียนรู้

3.5 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการค้นหารายชื่อคนเก็บหาลูกประ

การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการค้นหารายชื่อคนเก็บหาลูกประ ดำเนินการในวันอาทิตย์ ที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ณ บ้านของนายสุรัญญา พรหมแก้ว เลขที่ 70 หมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอรัญญา จังหวัดตรัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบรายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาลูกประในพื้นที่ เริ่มจากการเขียนแผนงานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการค้นหารายชื่อชาวบ้านทั้ง 3 หมู่บ้านในพื้นที่ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ ผลที่คาดว่าจะได้รับ และเครื่องมือที่ใช้ในแผนงาน จากนั้นทีมวิจัยปราชญ์ชาวบ้านเข้าพื้นที่ค้นหารายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ ผู้วิจัยมอบหมายให้ทีมวิจัยเดินทางเข้าพื้นที่ตามหมู่บ้านที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย และดำเนินการค้นหารายชื่อ จากนั้นนำรายชื่อดังกล่าวไปให้ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ ซึ่งทราบรายละเอียดต่างๆ ของหมู่บ้านเป็นอย่างดี ได้ตรวจสอบรายชื่อดังกล่าวและยืนยันว่าเป็นชาวบ้านที่มีการเก็บหาลูกประในพื้นที่จริง

3.6 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ

การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ ดำเนินการในวันอาทิตย์ ที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2558 ณ บ้านของนายสุรัญญา พรหมแก้ว เลขที่ 70 หมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอรัญญา จังหวัดตรัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทีมวิจัยปราชญ์ชาวบ้านทราบถึงวิธีการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล และสามารถเก็บข้อมูลจากชาวบ้านที่เก็บหาลูกประได้ ซึ่งได้เรียนรู้ทั้งวิธีการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูล และการทดลองสัมภาษณ์ในกลุ่มทีมวิจัยด้วยกัน เพื่อเกิดความชำนาญมากยิ่งขึ้น การเข้าพื้นที่สัมภาษณ์จริงเพื่อเก็บข้อมูลดำเนินการในช่วงวันที่ 10 มกราคม ถึง 10 กุมภาพันธ์ 2559 ผู้วิจัยและทีมวิจัยปราชญ์ชาวบ้านเข้าพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากชาวบ้านตามรายชื่อที่ได้ค้นหาไว้ในข้อ 3.5 และผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างไว้ แจกให้กับทีมวิจัยตามจำนวนรายชื่อที่ค้นหา จากนั้นเข้าพื้นที่ในหมู่บ้านที่รับผิดชอบและนัดหมายอีกครั้งเวลา 15.30 น. เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค จากนั้นผู้วิจัยกล่าวขอบคุณที่มาเข้าร่วมกิจกรรม และปิดกิจกรรมในเวลา 16.30 น. ของวันที่ดำเนินการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลร่วมกับทีมวิจัย ซึ่งทีมวิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ชาวบ้านทั้งหมด 62 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประทั้งหมด

3.7 การสรุปผลการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการเอง โดยไม่มีทีมวิจัยเข้ามาเกี่ยวข้องตลอดกระบวนการ โดยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ ได้แก่ การตรวจสอบความถูกต้องของชื่อ-สกุล บ้านเลขที่ อายุ ซึ่งคิดเทียบจากปีเกิดที่ระบุไว้ในเอกสาร ข้อมูลหัตถ์ภูมิท้องถิ่นการบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ได้รวบรวมไว้ จากนั้นจำแนกข้อมูลการใช้ประโยชน์ของลูกประ เช่น ปริมาณของลูกประ เส้นทางแหล่งเก็บหา ฯลฯ ตามที่ได้กำหนดหัวข้อในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล และจัดระบบของข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Microsoft Excel)

3.8 การคำนวณมูลค่าและต้นทุนของลูกประที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

คำนวณมูลค่าและต้นทุนของลูกประโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Microsoft Excel) ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการเอง โดยไม่มีทีมวิจัยเข้ามาเกี่ยวข้องตลอดกระบวนการ เนื่องจากเป็นการใช้โปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ที่มีความซับซ้อน และเพื่อลดการผิดพลาดของข้อมูลดังกล่าว

3.9 การกำหนดแนวทางในการจัดการลูกประตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ

การกำหนดแนวทางในการจัดการลูกประตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ ดำเนินการในวันอาทิตย์ ที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2559 ณ บ้านของนายสุรัญญา พรหมแก้ว เลขที่ 70 หมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอร้อยก จังหวัดตรัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวบ้านในพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์จากการเก็บหาลูกประร่วมกัน พุดคุย แลกเปลี่ยน และกำหนดแนวทางในการใช้ประโยชน์จากประในพื้นที่

บทที่ 4 ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ผลการสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประ ส่วนที่ 2 ผลจากกระบวนการวิจัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน รายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประ

4.1 ข้อมูลสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาลูกประ

ผู้วิจัยและทีมวิจัยเยาวชนได้ร่วมกันรวบรวมข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทท์ทั้งหมด 62 ครัวเรือนจาก 3 หมู่บ้านในตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และตำบลหนองบัว อำเภอรัชฎา จังหวัดตรัง ผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 เพศ

จากการศึกษาพบว่า ผู้เก็บหาทั้งหมด 62 คน ร้อยละ 71 เป็นเพศชาย และร้อยละ 29 เป็นเพศหญิง

4.1.2 ศาสนา

ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 100 นับถือศาสนาพุทธ

4.1.3 สถานภาพทางการสมรส

จากการสอบถามสถานภาพทางการสมรส พบว่า สมรสแล้ว ร้อยละ 90 รองลงมาคือโสด ร้อยละ 7 และหย่าร้าง ร้อยละ 3

4.1.4 อายุ

จากการสำรวจพบว่า ช่วงอายุที่เก็บหาลูกประมากที่สุด คือ 40-49 ปีร้อยละ 43 อยู่ในช่วงอายุ 50-59 ปีร้อยละ 21 อยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปีร้อยละ 18 อยู่ในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 16 และอยู่ในช่วงอายุ 20-29 ปีร้อยละ 2

4.1.5 ระดับการศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 57 มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 18 อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 14 อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 6 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญา/ปวส. และอยู่ในระดับปริญญาตรีร้อยละ 5

4.1.6 สมาชิกในครอบครัว

จากการสัมภาษณ์ผู้เก็บหาลูกประ ร้อยละ 29 มีสมาชิกในครอบครัว 4 คน ร้อยละ 21 มีสมาชิกในครอบครัว 3 คน ร้อยละ 16 มีสมาชิกในครอบครัว 6 คน ร้อยละ 15 มีสมาชิกในครอบครัว 5 คน ร้อยละ 11 มีสมาชิกในครอบครัว 2 คน ร้อยละ 3 มีสมาชิกในครอบครัว 7 คน และ 1 คน และร้อยละ 2 มีสมาชิกในครอบครัว 8 คน

4.1.7 อาชีพเก็บหาลูกประ

จากการสำรวจ พบว่า ร้อยละ 100 เก็บหาลูกประเป็นการประกอบอาชีพเสริม

4.1.8 ระยะเวลาเก็บหาลูกประ

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน ร้อยละ 64 เก็บหาลูกประมาแล้วอยู่ในช่วง 1-20 ปี ร้อยละ 26 เก็บหาลูกประมาแล้วอยู่ในช่วง 20-29 ปี ร้อยละ 8 เก็บหาลูกประมาแล้วอยู่ในช่วง 30-39 ปี และร้อยละ 2 เก็บหาลูกประมาแล้วอยู่ในช่วง 50-59 ปี

4.1.9 รายได้ต่อเดือน

ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 42 มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 4,001-8,000 บาท ร้อยละ 29 มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 4,000 บาท มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 8,001-12,000 บาท กับ 12,001-16,000 บาท อย่างละเท่ากัน ร้อยละ 10 มีรายได้เฉลี่ยตั้งแต่ 20,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 6 และร้อยละ 3 มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 16,001-20,000 บาท

4.1.10 สถานภาพในครอบครัว

จากการสำรวจ พบว่า ร้อยละ 77 อยู่ในสถานะหัวหน้าครอบครัว และร้อยละ 23 อยู่ในสถานะสมาชิกของครอบครัว

4.1.11 ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่

ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 24 อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 23 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 40-49 ปี ร้อยละ 21 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 30-39 ปี ร้อยละ 14 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 20-29 ปี ร้อยละ 10 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 50-59 ปี และร้อยละ 8 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 60 ปีขึ้นไป

4.1.12 การทราบถึงเส้นทางการเก็บหาลูกประ

จากการสำรวจ พบว่า ร้อยละ 55 ทราบจากเพื่อนบ้านที่เก็บหาลูกประด้วยกัน ร้อยละ 39 ทราบจากการบอกเล่าของบรรพบุรุษ/พ่อแม่ และร้อยละ 6 ทราบเส้นทางจากการเดินสำรวจด้วยตนเอง

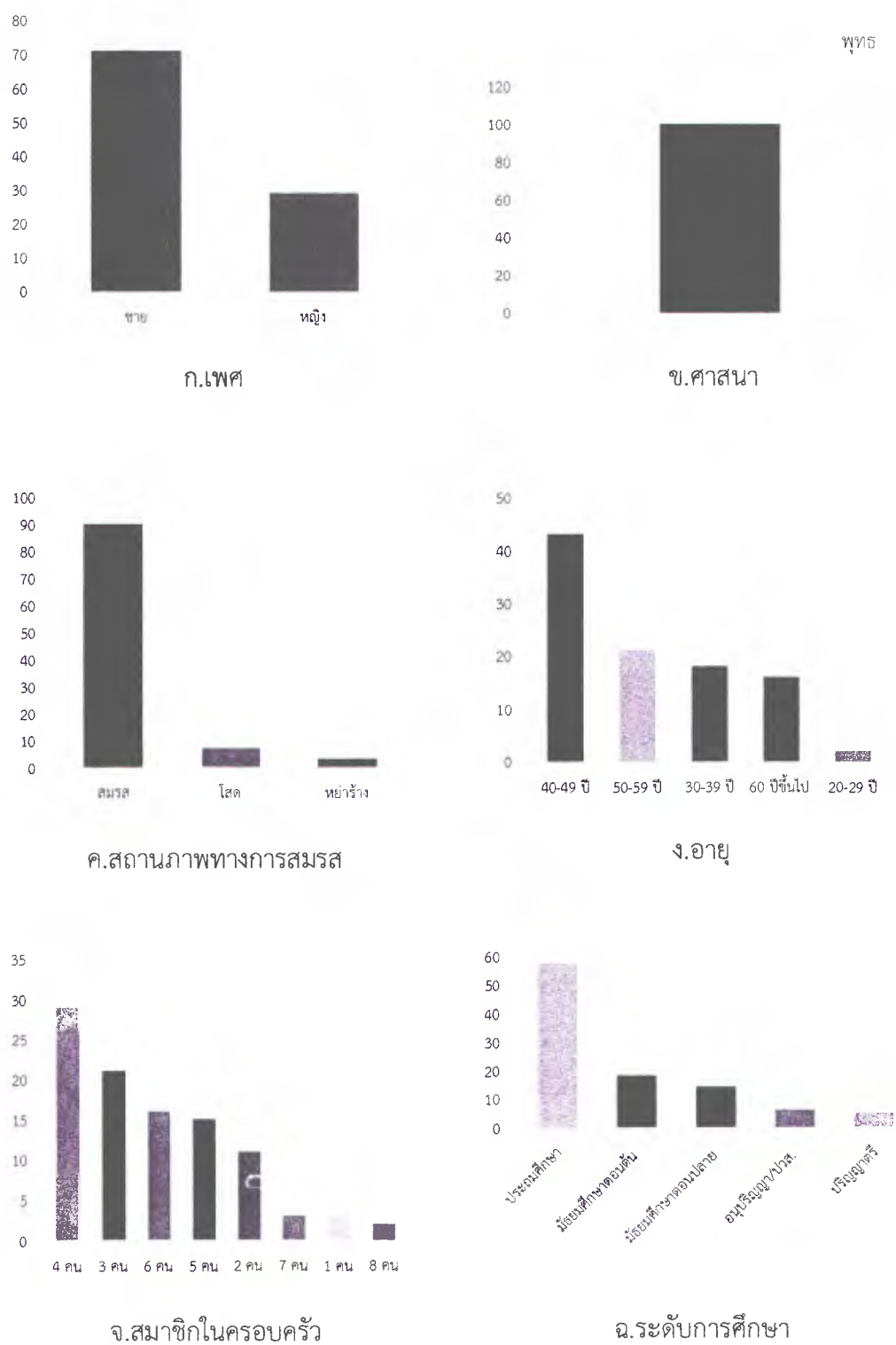
4.1.13 แหล่งเก็บหาลูกประ

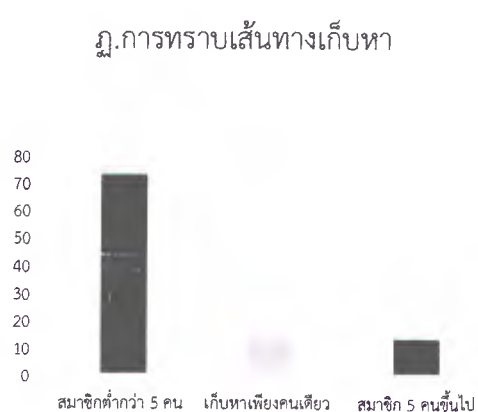
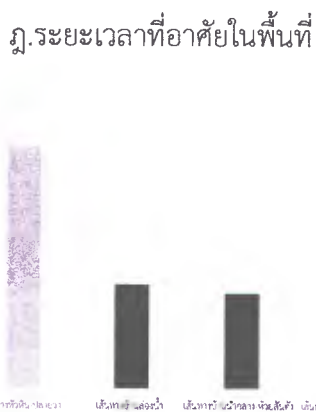
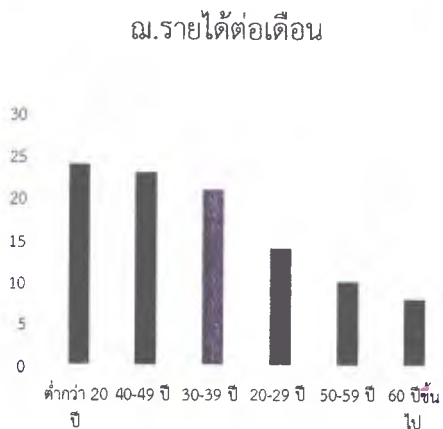
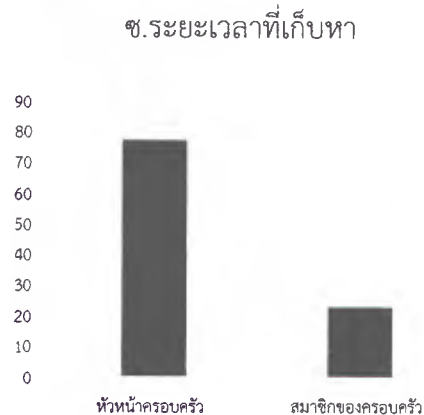
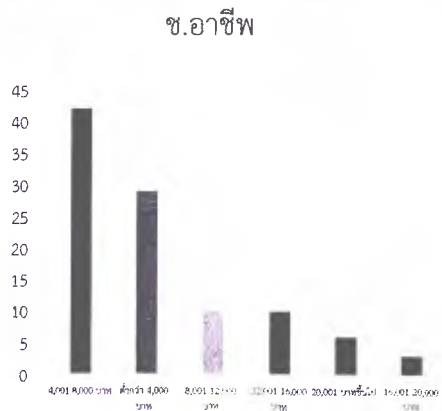
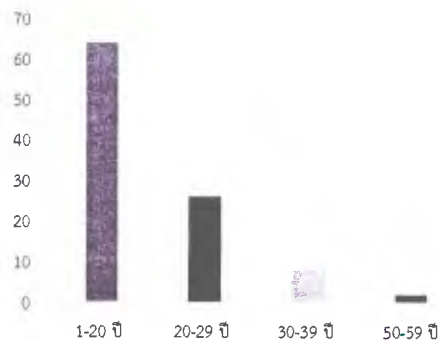
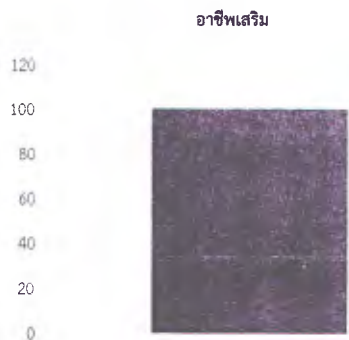
ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 100 เก็บหาลูกประ เส้นทางหัวหิน-ปลายวา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53 รองลงมา เส้นทางบ้านล่องน้ำ คิดเป็นร้อยละ 23 เส้นทางบ้านน้ำกลาง-ห้วยสันตัง คิดเป็นร้อยละ 21 และน้อยที่สุดคือเส้นทางหลังหน่วยบ้านวังธน คิดเป็นร้อยละ 3

4.1.14 การรวมกลุ่มเพื่อเก็บหาลูกประ

ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 73 รวมกลุ่มโดยมีสมาชิกต่ำกว่า 5 คน ร้อยละ 14 เดินเก็บหาเพียงคนเดียว และร้อยละ 13 รวมกลุ่มโดยมีสมาชิก 5 คนขึ้นไป

สำหรับข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประสามารถสรุปได้ดังภาพประกอบที่ 4-1

ฐ.เส้นทางที่ใช้เก็บหา

จ.การรวมกลุ่มเก็บหา

4.2 ผลการสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ

4.2.1 ผลการสำรวจปริมาณของลูกประบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์จากลูกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ ทำให้ทราบว่าชาวบ้านสามารถใช้ประโยชน์จากลูกประได้ในช่วงเดือนสิงหาคม โดยจะเก็บหาลูกประเพื่อนำมาแปรรูปเป็นอาหารและจำหน่ายในหมู่บ้าน วิธีการเก็บลูกประจะเก็บจากลูกประที่ร่วงหล่นจากต้นประแล้วเท่านั้น

จากการสำรวจผู้ใช้ประโยชน์จากลูกประมี 62 ราย ซึ่งปริมาณที่ใช้ประโยชน์เพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 63 และเพื่อบริโภค คิดเป็นร้อยละ 37 ปริมาณการใช้ประโยชน์ลูกประเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 197 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณลูกประทั้งหมดที่กลุ่มประชากรใช้ประโยชน์ในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ มีค่าเท่ากับ 12,268 กิโลกรัมต่อปี

4.2.2 ผลการประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ

การประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ เพื่อนำมาบริโภค และจำหน่าย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.2.1 มูลค่ารวมของการเก็บหาลูกประ

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของลูกประ โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคาอยู่ระหว่าง 20-50 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 28.95 บาทต่อกิโลกรัม มูลค่าการเก็บหาลูกประเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 5,650.62 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นมูลค่าการซื้อขายลูกประในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้มูลค่าของลูกประทั้งหมดเท่ากับ 350,338.20 บาทต่อปี

4.2.2.2 ต้นทุนรวมจากการเก็บหาลูกประ

ต้นทุนรวมจากการเก็บหาลูกประ คำนวณจากต้นทุนการเก็บหาลูกประ ประกอบด้วย ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ต้นทุนด้านแรงงาน และต้นทุนด้านการเดินทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาลูกประ

ต้นทุนด้านอุปกรณ์ประกอบด้วยต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร สำหรับต้นทุนคงที่เป็นต้นทุนที่เกิดจากการใช้อุปกรณ์ในการเก็บหาลูกประ ซึ่งเป็นจำนวนคงที่ภายในระยะเวลาสั้นๆ กล่าวคือปริมาณการเก็บหาลูกประของชาวบ้านจะมีปริมาณมากหรือน้อย เพิ่มขึ้นหรือลดลง ต้นทุนประเภทนี้ก็มีจำนวนคงที่ ตัวอย่างของต้นทุนประเภทนี้ เช่น มีด พร้า เป็นต้น และสำหรับต้นทุนอีกประเภทหนึ่ง คือ ต้นทุนผันแปร เป็นต้นทุนที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับปริมาณการเก็บหาลูกประ กล่าวคือปริมาณการเก็บหาลูกประของชาวบ้านจะมีปริมาณมากหรือน้อย เพิ่มขึ้นหรือลดลง ต้นทุนประเภทนี้ก็เพิ่มขึ้นและลดลงตามปริมาณของลูกประที่ถูกเก็บหาด้วย ตัวอย่างของต้นทุนประเภทนี้ เช่น กระจกอบ เชือก เป็นต้น

ต้นทุนในการเก็บหาลูกประของชาวบ้าน ผู้วิจัยคิดเฉพาะต้นทุนผันแปรในรอบปีนั้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1) ค่ามีด

มีดเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการตัด แกะเปลือกของลูกประ มีดซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่เลือกใช้ ได้แก่ มีดพก มีดขอ เป็นต้น สำหรับต้นทุนค่ามีดเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 67.16 บาทต่อปี หรือคิดเป็นมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 2,149 บาทต่อปี

1.2) ค่าพรั้า

พรั้าเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการถางเปิดเส้นทางเดินระหว่างทาง หรือเปิดพื้นที่บริเวณโคนต้นประ เพื่อการเก็บหาลูกประ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ชาวบ้านมักพกติดตัวตลอดเสมอๆ เมื่อต้องใช้เส้นทางเดินป่า สำหรับต้นทุนค่าพรั้าเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 78.89 บาทต่อปี หรือคิดเป็นมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 1,420 บาทต่อปี

1.3) ค่ากระสอบ

กระสอบเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เป็นภาชนะบรรจุลูกประหลังจากการเก็บหา ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ นิยมเลือกใช้กระสอบเป็นภาชนะบรรจุ สำหรับต้นทุนค่ากระสอบเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 8.39 บาทต่อปี หรือคิดเป็นมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 520 บาทต่อปี

ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาลูกประ ในรอบ 1 ปี ซึ่งมีทั้งหมด 3 อุปกรณ์ คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 65.95 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นต้นทุนทั้งหมด เท่ากับ 4,089 บาทต่อปี

2) ต้นทุนด้านแรงงานที่ใช้ในการเก็บหาลูกประ

ต้นทุนด้านแรงงาน คิดจากต้นทุนค่าเสียโอกาสของเวลาที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาลูกประในรอบ 1 ปี การคิดคำนวณผู้วิจัยใช้อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง ซึ่งเท่ากับ 300 บาทต่อวัน (กระทรวงแรงงาน 2558) หรือการทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวัน สามารถคิดเป็นรายชั่วโมงเท่ากับ 37.25 บาท ดังนั้นการคิดคำนวณจะใช้เวลาที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในการเก็บหาลูกประ คูณกับอัตราค่าจ้างรายชั่วโมง

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ พบว่า ชาวบ้านใช้จำนวนแรงงานในแต่ละครั้งเท่ากับ 1 คน โดยระยะเวลาที่ชาวบ้านเข้าไปเก็บหาลูกประในแต่ละครั้ง พบว่า ใช้เวลาประมาณ 1.5 - 5 ชั่วโมง

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ ทำให้ทราบรายละเอียดการใช้แรงงานและระยะเวลาของการใช้ประโยชน์ในการเก็บหาลูกประแตกต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ต้นทุนด้านแรงงานที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาลูกประเฉลี่ยเท่ากับ 1,018.55 บาทต่อคนต่อปี และคิดเป็นต้นทุนทั้งหมดในรอบปีนั้น เท่ากับ 63,150 บาทต่อปี

3) ต้นทุนด้านการเดินทางที่ใช้ในการเก็บหาลูกประ

ต้นทุนด้านการเดินทาง คิดจากต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิง สำหรับชาวบ้านที่ใช้รถจักรยานยนต์ในการเดินทางจากบ้านไปเก็บหาลูกประและระยะทางที่ขนส่งลูกประไปขาย อัตรามาตรฐานค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ผู้วิจัยอ้างอิงมาจากระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการพ.ศ. 2555 โดยมาตรฐานราชการดังกล่าวให้เบิกค่าน้ำมันเชื้อเพลิงได้ กิโลเมตรละ 4 บาท ส่วนชาวบ้านที่เดินเท้าผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเดินทางจากบ้านไปเก็บหาลูกประและระยะทางที่ขนส่งลูกประไปขาย โดยนำระยะเวลาดังกล่าว คูณกับค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง ซึ่งเท่ากับ 300 บาทต่อวัน (กระทรวงแรงงาน 2558) หรือการทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวัน สามารถคิดเป็นรายชั่วโมงเท่ากับ 37.25 บาท

ต้นทุนการเดินทางที่ใช้รถจักรยานยนต์ คือ น้ำมันเชื้อเพลิงที่ชาวบ้านใช้ในการเติมรถจักรยานยนต์ เพื่อใช้เดินทางจากบ้านไปเก็บหาลูกประ และระยะทางที่ขนส่งลูกประไปขาย ซึ่งต้นทุนการเดินทางคิดจากค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่เติมรถจักรยานยนต์ เฉลี่ยเท่ากับ 78.53 บาทต่อคนต่อปี และคิดเป็นมูลค่าทั้งหมด เท่ากับ 4,712 บาทต่อปี

ต้นทุนการเดินทางที่ใช้การเดินเท้า คือ ระยะเวลาในการเดินทางจากบ้านไปเก็บหาลูกประ และระยะทางที่ขนส่งลูกประไปขาย ซึ่งต้นทุนการเดินทางคิดจากค่าเสียเวลา เฉลี่ยเท่ากับ 254.63 บาทต่อคนต่อปี และคิดเป็นมูลค่าทั้งหมด เท่ากับ 15,787.50 บาทต่อปี

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ ทำให้ทราบว่าชาวบ้านที่ใช้รถจักรยานยนต์ในการเดินทางจากบ้านไปเก็บหาลูกประ และระยะทางที่ขนส่งลูกประไปขายกับชาวบ้านที่เดินเท้าในการเดินทางจากบ้านไปเก็บหาลูกประ และระยะทางที่ขนส่งลูกประไปขาย มีความแตกต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ต้นทุนด้านค่าเดินทางที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาลูกประ เฉลี่ยเท่ากับ 330.64 บาทต่อคนต่อปี และคิดเป็นต้นทุนทั้งหมดในรอบ 1 ปี เท่ากับ 20,499.50 บาทต่อปี

4.2.2.3 ต้นทุนรวมที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาลูกประ ประกอบด้วย ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ต้นทุนด้านแรงงาน และต้นทุนด้านการเดินทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาลูกประ

ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาลูกประ ในรอบ 1 ปี สามารถนำมาคิดคำนวณมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจรวมเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 65.95 บาทต่อปี และคิดเป็นมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 4,089 บาทต่อปี

2) ต้นทุนด้านแรงงานที่ใช้ในการเก็บหาลูกประ

ต้นทุนด้านแรงงานที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาลูกประ ในรอบ 1 ปี เฉลี่ยเท่ากับ 1,018.55 บาทต่อคนต่อปี และคิดเป็นมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 63,150 บาทต่อปี

3) ต้นทุนด้านการเดินทางที่ใช้ในการเก็บหาลูกประ

ต้นทุนด้านค่าเดินทางที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาลูกประ ในรอบ 1 ปี เฉลี่ยเท่ากับ 330.64 บาทต่อคนต่อปี และคิดเป็นมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 20,499.50 บาทต่อปี

4) ต้นทุนรวมทั้งหมด

ต้นทุนรวมทั้งหมดที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาลูกประ ในรอบ 1 ปี เฉลี่ยเท่ากับ 1,415.13 บาทต่อคนต่อปี และคิดเป็นมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 87,738.50 บาทต่อปี

5) มูลค่าสุทธิ

มูลค่าสุทธิของลูกประที่ชาวบ้านเก็บหา ในรอบ 1 ปี สามารถคำนวณได้จากมูลค่าทั้งหมดของลูกประที่ชาวบ้านเก็บหาเพื่อใช้ประโยชน์ทั้ง 3 ส่วน ลบด้วยต้นทุนที่ใช้ในการเข้าไปใช้ประโยชน์ รายละเอียดดังตารางที่ 4-1

สำหรับต้นทุนรวมทั้งหมดที่ชาวบ้านเก็บหาลูกประ ต้นทุนรวมด้านอุปกรณ์เท่ากับ 4,089 บาทต่อปี ต้นทุนรวมด้านแรงงานเท่ากับ 63,150 บาทต่อปี และต้นทุนรวมด้านการเดินทางเท่ากับ 20,499.50 บาทต่อปี และคิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเท่ากับ 87,738.50 บาทต่อปี ดังนั้นมูลค่าสุทธิของลูกประที่ชาวบ้านเก็บหาเท่ากับ 262,600 บาทต่อปี คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4,235 บาทต่อคนต่อปี

ตารางที่ 4-1 มูลค่าสุทธิด้านการเก็บหาลูกประ

รายการ	มูลค่าเฉลี่ยต่อคนต่อปี	มูลค่ารวมทั้งหมดต่อปี
1.มูลค่ารวมทั้งหมด	5,650	350,338
2. ต้นทุนรวมทั้งหมด		
2.1 ต้นทุนรวมด้านอุปกรณ์	66	4,089
2.2 ต้นทุนรวมด้านแรงงาน	1,019	63,150
2.3 ต้นทุนรวมด้านการเดินทาง	331	20,500
รวม	1,415	87,739
3. มูลค่าสุทธิทั้งหมด	4,235	262,600

หมายเหตุ: ข้อมูลตัวเลขในตาราง ได้ปัดเศษทศนิยมให้เป็นจำนวนเต็ม

ส่วนที่ 2 ผลจากกระบวนการวิจัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผู้วิจัยได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมให้กับทีมวิจัยปราชญ์ชาวบ้าน ร่วมกันวางแผนพัฒนาการเรียนรู้ในการสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรูปชุมชนรอยต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน รายละเอียดดังนี้

4.3 การสำรวจพื้นที่ศึกษาวิจัย พูดคุยกับผู้นำชุมชน

ผลการเข้าพบนายสัมพันธ์ หนูอินทร์แก้ว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การเก็บหาลูกประของชาวบ้านในพื้นที่ ส่วนใหญ่เพื่อการบริโภคในครัวเรือน ทั้งแบบเป็นอาหารว่าง ประกอบอาหารซึ่งทำได้หลายอย่าง รวมถึงนำไปแปรรูปเป็นลูกประดองได้อีกด้วย เพื่อเก็บไว้กินเอง หรือจำหน่ายต่อไป จะเห็นได้ว่าลูกประเป็นอาหารที่ถึงแม้ว่าชาวบ้านสามารถเก็บหาได้เพียงปีละครั้ง คือเฉพาะเดือนสิงหาคมเท่านั้น แต่ชาวบ้านก็มีลูกประเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบอาหารได้ตลอดทั้งปี

ผลการเข้าพบนายประเพียร ณ สุวรรณ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การเก็บหาลูกประ อยู่คู่กับชาวบ้านในชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรูปมาเป็นเวลานาน ชาวบ้านเก็บหาเพื่อบริโภคเอง และจำหน่ายให้กับชาวบ้านในพื้นที่ด้วยกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งบางคนก็ใช้เป็นของฝากให้กับญาติ หรือคนสนิทต่างหมู่บ้านได้เช่นกัน เนื่องจากมีรสชาติอร่อย นำไปประกอบอาหารได้หลากหลาย เช่น แกงพุงปลา แกงส้ม ต้มกะทิ ใช้เป็นผักเหนาะก็เป็นที่ยอมรับ และยังนำไปคั่วกับทราย กินเป็นของว่างได้อีกด้วย นับได้ว่า ประเป็นของป่าที่มีคุณค่าต่อชาวบ้านในชุมชนเป็นอย่างมาก ทั้งการเป็นอาหารที่หลากหลาย และสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้านในพื้นที่ได้อย่างดี

ผลการเข้าพบนายประคอง ทองน้ำแก้ว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอรัชฎา จังหวัดตรัง พบว่า ลูกประเป็นอาหารพื้นถิ่นของคนในพื้นที่มาเป็นเวลานาน ให้ประโยชน์ทั้งด้านการนำมาประกอบอาหาร โดยลูกประใช้ประกอบอาหารได้หลายอย่าง ทั้งการคั่ว เพื่อกินเป็นของว่าง การต้ม แล้วนำไปดองในน้ำเกลือ แปรรูปเป็นลูกประดอง เก็บไว้ได้นานขึ้น ประกอบอาหารได้หลายอย่าง รวมถึงเมนูง่ายๆ อย่างน้ำพริก หรือใช้เป็นผักเหนาะได้เช่นกัน นอกจากนี้ยังจำหน่ายเป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่งเพื่อช่วยเหลือครอบครัวในช่วงที่ว่างเว้นจากการประกอบอาชีพหลัก ซึ่งหากชาวบ้านเห็นถึงมูลค่าจากการเก็บหาลูกประ จะทำให้รู้สึกหวงแหนผืนป่าที่ให้ผลผลิตลูกประกับชาวบ้านในพื้นที่ได้เก็บหาเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

4.4 การรับสมัครทีมวิจัยปราชญ์ชาวบ้าน

ผลการรับสมัคร พบว่า ผู้สมัครเป็นทีมวิจัยปราชญ์ชาวบ้านประกอบด้วย ชาวบ้านในพื้นที่จำนวน 5 คน ได้แก่ นายไสว พรหมแก้ว นายสัตยากร พรหมแก้ว นายสมพงศ์ มากพันธ์ นายยุทธนา เพ็งพิณิจ และนายสุริยญา พรหมแก้ว ซึ่งเป็นชาวบ้านทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราเป็นหลัก และเก็บหาลูกประเป็นอาชีพเสริม ซึ่งล้วนมีความรู้ ความเชี่ยวชาญถึงแหล่งเก็บหาลูกประเป็นอย่างดี

4.5 การประชุมทีมวิจัย สร้างการเรียนรู้ด้านการทำวิจัยเบื้องต้น

ผลการเรียนรู้ขั้นตอนของงานวิจัย ทีมวิจัยมีความตั้งใจเรียนรู้ด้านการทำวิจัยเบื้องต้น ได้แก่ ที่มาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ และขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย

4.6 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการค้นหารายชื่อคนเก็บหาลูกประ

ผลการเรียนรู้ พบว่า ทีมวิจัยทราบรายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาลูกประในพื้นที่ เริ่มจากการเขียนแผนงานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการค้นหารายชื่อชาวบ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน ในพื้นที่ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ ผลที่คาดว่าจะได้รับ และเครื่องมือที่ใช้ในแผนงาน เมื่อเข้าพื้นที่จริงทีมวิจัยจะเริ่มจากการแนะนำตัว และชี้แจงวัตถุประสงค์ ตามแผนงานที่กำหนด ขอความร่วมมือในการค้นหารายชื่อผู้เก็บหาลูกประในชุมชน จากนั้นนำรายชื่อดังกล่าวให้กับผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ ยืนยันอีกครั้งว่ารายชื่อที่ได้มาเป็นผู้ที่มีการเก็บหาลูกประอยู่จริง ซึ่งรายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาลูกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้าพระพุทธรู ดั้งแสดงในภาคผนวก ก

4.7 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ

การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ ดำเนินการในวันอาทิตย์ ที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2558 ณ บ้านของนายสุรัญญา พรหมแก้ว เลขที่ 70 หมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอธวัชบุรี จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทีมวิจัยปราชญ์ชาวบ้านทราบถึงวิธีการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล และสามารถเก็บข้อมูลจากชาวบ้านที่เก็บหาลูกประได้ ซึ่งได้เรียนรู้ทั้งวิธีการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูล และการทดลองสัมภาษณ์ในกลุ่มทีมวิจัยด้วยกัน เพื่อเกิดความชำนาญมากยิ่งขึ้น การเข้าพื้นที่สัมภาษณ์จริงเพื่อเก็บข้อมูลดำเนินการในช่วงวันที่ 10 มกราคม ถึง 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ผู้วิจัยและทีมวิจัยเข้าพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากชาวบ้านตามรายชื่อที่ได้ค้นหาไว้และผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างไว้ แจกให้กับทีมวิจัยตามจำนวนรายชื่อที่ค้นหา จากนั้นเข้าพื้นที่ในหมู่บ้านที่รับผิดชอบและนัดหมายอีกครั้งเวลา 15.30 น. เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค จากนั้นผู้วิจัยกล่าวขอบคุณที่มาร่วมกิจกรรม และปิดกิจกรรมในเวลา 16.30 น. ของวันที่ดำเนินการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลร่วมกับทีมวิจัย ซึ่งทีมวิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ชาวบ้านทั้งหมด 62 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประทั้งหมด

4.8 การสรุปผลการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ . ได้แก่ การตรวจสอบความถูกต้องของชื่อ-สกุล บ้านเลขที่ อายุ ซึ่งคิดเทียบจากปีเกิดที่ระบุไว้ในเอกสาร ข้อมูลหัตถิยภูมิที่องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ได้รวบรวมไว้ จากนั้นจำแนกข้อมูลการใช้ประโยชน์ของลูกประ เช่น ปริมาณของลูกประ เส้นทางแหล่งเก็บหา ฯลฯ ตามที่ได้กำหนดหัวข้อในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล และจัดระบบของข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Microsoft Excel)

4.9 การคำนวณมูลค่าและต้นทุนของลูกประที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

คำนวณมูลค่าและต้นทุนของลูกประโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Microsoft Excel)

4.10 การกำหนดแนวทางในการจัดการลูกประตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำ

พระพุทธ

ชาวบ้านในพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์จากการเก็บหาลูกประ ร่วมกันเสนอแนะถึงแนวทางในการจัดการใช้ประโยชน์ลูกประในพื้นที่ 3 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 ชาวบ้านต้องการให้มีการส่งเสริมการปลูกต้นประเพิ่มเติม บริเวณแนวป่ากับพื้นที่ของชาวบ้าน ประเด็นที่ 2 ชาวบ้านเสนอแนะเรื่องการเก็บหาลูกประในแต่ละเส้นทาง ขอความร่วมมือจากผู้เก็บหาลูกประด้วยกัน มิให้มีการถางหญ้า หรือพืชได้โคนต้นประ จนโล่งเตียนเกินไป เพราะอาจส่งผลให้ต้นประมีผลผลิตน้อยลง และประเด็นที่ 3 ชาวบ้านต้องการให้เกิดการรวมกลุ่ม เพื่อจัดการดูแลเรื่องราคาการซื้อขายลูกประ เนื่องจากราคาที่พ่อค้าคนกลางกำหนดนั้นมีความแปรปรวนมากเกินไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัย

ในบทนี้ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ประกอบด้วย ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ การสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธร รวมถึงอภิปรายผลตามประเด็นดังกล่าวข้างต้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ทรัพยากรป่าไม้บริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธร เป็นแหล่งทรัพยากรให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์กล่าวคือ มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านในด้านการเก็บหาอาหาร มาใช้อุปโภคบริโภค รวมถึงจำหน่าย ซึ่งเป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากการประกอบอาชีพหลัก ผู้นำชุมชนและผู้วิจัยมีความต้องการทราบถึง ปริมาณและมูลค่าของลูกประที่ชาวบ้านเก็บหาโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธร ผู้วิจัยร่วมกับทีมวิจัยวิจัยปราชญ์ชาวบ้านศึกษาปริมาณ มูลค่าและแนวทางการใช้ประโยชน์ของลูกประบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธร ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อสำรวจปริมาณผลผลิตและประเมินมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจของผลผลิตลูกประที่ชาวบ้านเก็บหาในรอบปี 2) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่ รวมถึงการกำหนดแนวทางในการจัดการลูกประตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธร

5.1.1 สรุปผลการศึกษาข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ

ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ จำนวน 62 ราย พบว่า เพศชายเก็บหาลูกประมากกว่าเพศหญิงถึงร้อยละ 71 ซึ่งทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ชาวบ้านร้อยละ 90 สมรสแล้ว โดยชาวบ้านที่เก็บหาลูกประร้อยละ 77 เป็นหัวหน้าครอบครัว ช่วงอายุของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประมากที่สุด คือ 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 43 และช่วงอายุน้อยที่สุดที่เก็บหาลูกประ คือ 20-29 ปี เพียงร้อยละ 2 ของชาวบ้านทั้งหมด ระดับการศึกษาของชาวบ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 57 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา และจบการศึกษาในปริญญาตรีเพียงร้อยละ 5 ชาวบ้านมองว่าการเก็บหาลูกประเป็นการประกอบอาชีพเสริม รายได้ของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประมีรายได้ 4,001-8,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 42 และมีรายได้สูงสุด 16,001-20,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 3 ชาวบ้านร้อยละ 55 จะทราบจากเพื่อนบ้านที่เก็บหาลูกประด้วยกัน

5.1.2 สรุปผลการสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ

5.1.2.1 ผลการสำรวจปริมาณของลูกประบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ

การสำรวจปริมาณของลูกประที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์ในการบริโภค และจำหน่าย โดยการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากชาวบ้านที่เก็บหาทั้งหมด 62 ครั้วเรือน จาก 3 หมู่บ้านโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์จัดข้อมูลอย่างเป็นระบบ พบว่าผู้ใช้ประโยชน์จากลูกประมี 62 ราย ซึ่งปริมาณที่ใช้ประโยชน์เพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 63 และเพื่อบริโภค คิดเป็นร้อยละ 37 ปริมาณการใช้ประโยชน์ลูกประเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 197 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณลูกประทั้งหมดที่กลุ่มประชากรใช้ประโยชน์ในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ มีค่าเท่ากับ 12,268 กิโลกรัมต่อปี

5.1.2.2 ผลการประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ

การประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธเพื่อนำมาบริโภค และจำหน่าย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) มูลค่ารวมของการเก็บหาลูกประ

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของลูกประ โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคาอยู่ระหว่าง 20-50 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 28.95 บาทต่อกิโลกรัม มูลค่าการเก็บหาลูกประเฉลี่ยต่อครั้วเรือนเท่ากับ 5,650.62 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นมูลค่าการซื้อขายลูกประในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้มูลค่าของลูกประทั้งหมดเท่ากับ 350,338.20 บาทต่อปี

2) ต้นทุนรวมจากการเก็บหาลูกประ

ต้นทุนรวมจากการเก็บหาลูกประ คำนวณจากต้นทุนการเก็บหาลูกประประกอบด้วย ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ต้นทุนด้านแรงงาน และต้นทุนด้านการเดินทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาลูกประ ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาลูกประ ในรอบ 1 ปี ซึ่งมีทั้งหมด 3 อุปกรณ์ คิดเป็นต้นทุนผันแปรเฉลี่ยเท่ากับ 65.95 บาทต่อครั้วเรือนต่อปี และคิดเป็นต้นทุนผันแปรทั้งหมด เท่ากับ 4,089 บาทต่อปี

ต้นทุนด้านแรงงานที่ใช้ในการเก็บหาลูกประ ต้นทุนด้านแรงงานที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาลูกประเฉลี่ยเท่ากับ 1,018.55 บาทต่อคนต่อปี และคิดเป็นต้นทุนทั้งหมดในรอบปีนั้น เท่ากับ 63,150 บาทต่อปี

ต้นทุนด้านการเดินทางที่ใช้ในการเก็บหาลูกประ ต้นทุนด้านค่าเดินทางที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาลูกประ เฉลี่ยเท่ากับ 330.64 บาทต่อคนต่อปี และคิดเป็นต้นทุนทั้งหมดในรอบ 1 ปี เท่ากับ 20,499.50 บาทต่อปี

3) ต้นทุนรวมทั้งหมด

ต้นทุนรวมทั้งหมดที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาลูกประ ในรอบ 1 ปี เฉลี่ยเท่ากับ 1,415.13 บาทต่อคนต่อปี และคิดเป็นมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 87,738.50 บาทต่อปี

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยที่ได้นำเสนอ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

5.2.1 อภิปรายผลการศึกษาข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ

ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ เป็นเพศชายร้อยละ 71 ซึ่งมากกว่าเพศหญิงที่คิดเป็นร้อยละ 42 เนื่องจากการเก็บหาลูกประ ต้องเดินเท้าเข้าป่าในระยะทางที่ไกล เป็นลักษณะเนินเขา มีความลาดชัน ประกอบกับป่ามีความรกและทึบ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเส้นทางการเดินป่าเป็นอย่างดี และยังมีเสี่ยงกับสัตว์มีพิษที่อาศัยในพื้นที่ อีกประการหนึ่ง ชาวบ้านที่เก็บหาต้องมีร่างกายแข็งแรง เนื่องจากต้องแบกหามกระสอบ หลังจากการเก็บหา จึงทำให้งานประเภทนี้ไม่เหมาะกับเพศหญิงเท่าที่ควร

สภาพของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ ร้อยละ 90 สมรสแล้ว และมีสถานะเป็นหัวหน้าครอบครัว มีเพียงร้อยละ 7 เท่านั้นที่ยังไม่สมรส อาจเนื่องจากผู้ที่สมรสแล้ว มีหน้าที่รับผิดชอบครอบครัว นอกจากการประกอบอาชีพหลักแล้ว ก็ใช้การเก็บหาลูกประเป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ช่องทางหนึ่ง

ช่วงอายุของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 98 ของชาวบ้านทั้งหมด อาจเนื่องมาจากเป็นกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพ และอาจมีครอบครัวแล้ว จำเป็นต้องหารายได้เสริม และการเก็บหาลูกประในพื้นที่ต้องอาศัยการสะสมองค์ความรู้ในการเก็บหา การจดจำเส้นทาง รวมถึงแหล่งที่อยู่ของทรัพยากร ส่วนช่วงอายุที่น้อยกว่านี้ เช่น ต่ำกว่า 20 ปี ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่กำลังเรียนหนังสือ มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่ไปเรียนต่อ ส่งผลให้ช่วงอายุดังกล่าวมีการเก็บหาลูกประน้อย

ระดับการศึกษาของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประส่วนใหญ่ร้อยละ 57 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นระดับการศึกษาพื้นฐานของชาวบ้านส่วนใหญ่ที่อาศัยในพื้นที่ ประกอบกับอาชีพของชาวบ้านส่วนใหญ่ คือ การทำสวนยางพารา สวนผลไม้และเก็บหาลูกประ อีกทั้งการดำเนินชีวิตอยู่ภายในชุมชนที่เรียบง่ายจึงไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาที่สูง

จำนวนสมาชิกในครอบครัวของผู้เก็บหาลูกประ มากที่สุดอยู่ในช่วง 3-6 คน คิดเป็นร้อยละ 81 นับเป็นครอบครัวขนาดกลางในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ แต่หากพิจารณาถึงความเชื่อมโยงกับการเก็บหาลูกประนั้นถือได้ว่ามีน้อย เนื่องจากการเก็บหาลูกประของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขนาดใหญ่ ตั้งแต่ 7-8 คิดเป็นร้อยละ 5 เท่านั้น ส่วนใหญ่การเก็บหาขึ้นอยู่กับความชอบ ความรู้ ความสามารถ และความพร้อมของร่างกายของผู้เก็บหาที่เป็นปัจจัยส่งผลมากกว่า

รายได้ต่อเดือนของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ ส่วนใหญ่ร้อยละ 77 มีรายได้ไม่เกิน 12,000 บาท ในขณะที่รายได้มากกว่า 12,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 23 ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มที่มีรายได้ค่อนข้างน้อยมีการเข้าไปเก็บหาลูกประมาใช้ประโยชน์มากกว่ากลุ่มที่มีรายได้สูง ซึ่งรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่เก็บหาลูกประเท่ากับ 8,383.87 บาทต่อเดือน และมูลค่าเฉลี่ยต่อเดือนที่ได้จากการเก็บหาลูกประเท่ากับ 470.88 บาทต่อเดือน แต่ในรอบ 1 ปี มีการเก็บหาลูกประได้เพียงเดือนเดียวเท่านั้น ซึ่งเมื่อคิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยต่อปีที่ได้จากการเก็บหาลูกประเท่ากับ 5,650.62 บาทต่อปี คิดเป็นปริมาณ

เกินครึ่งหนึ่งของรายได้ทั้งหมดต่อเดือนของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ ประกอบกับเป็นช่วงเดือนที่ชาวบ้านว่างเว้นจากการทำสวนยาง ส่งผลให้ชาวบ้านมีรายได้ลดลง การเก็บหาลูกประจึงเป็นรายได้ส่วนหนึ่งที่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง

ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในพื้นที่ จากข้อมูลพบว่า ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรูปเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปนั้น คิดเป็นร้อยละ 62 ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาวบ้านที่อาศัยและมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ เนื่องจากจะทราบแหล่งเก็บหาและมีความชำนาญจากการเก็บหามาเป็นระยะเวลานาน

การทราบถึงแหล่งที่อยู่และเส้นทางที่เก็บหาลูกประ ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประร้อยละ 55 ทราบเส้นทางเก็บหาจากเพื่อนบ้านที่เก็บหาลูกประด้วยกัน เพราะมีการบอกเล่ากันปากต่อปาก ในกลุ่มของผู้เก็บหา ซึ่งส่วนใหญ่จะรวมตัวจากกลุ่มเพื่อนบ้านในการเก็บหา

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรูป ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อยู่ในสถานะหัวหน้าครอบครัว โดยเป็นครอบครัวขนาดกลางมากที่สุด ซึ่งมีจำนวนสมาชิก 3-6 คน นับเป็นกำลังสำคัญในการหารายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราและสวนผลไม้ เป็นอาชีพหลัก ซึ่งพบว่ามีรายได้น้อย และใช้การเก็บหาลูกประเป็นอาชีพเสริม ทั้งนี้มาบริโภค รวมถึงการจำหน่าย โดยรายได้จากการเก็บหาลูกประนั้น นับเป็นรายได้ส่วนหนึ่งที่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้อีกทางหนึ่งในช่วงเวลาที่ชาวบ้านว่างเว้นจากการประกอบอาชีพหลัก และยังช่วยลดการสูญเสียรายได้ออกนอกพื้นที่ได้อีกทางหนึ่ง

5.2.2 อภิปรายผลมูลค่ารวมของลูกประที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

การคำนวณมูลค่ารวมการใช้ประโยชน์จากลูกประ โดยคิดจากราคาซื้อขายเฉลี่ยของตลาดและจุดรับซื้อในท้องถิ่น ซึ่งมีความแตกต่างของราคาค่อนข้างมาก เฉพาะในช่วงเวลาที่มีการเก็บหาลูกประเพียงหนึ่งเดือนเท่านั้น กล่าวคือช่วงแรกของเดือนที่มีการเก็บหาลูกประ ยังมีจำนวนผู้เก็บหาไม่มากนัก ลูกประออกสู่ท้องตลาดในปริมาณน้อย ส่งผลให้ราคาซื้อขายสูง ถัดไปเป็นช่วงระยะกลางเดือนที่มีการเก็บหาลูกประ มีผู้เก็บหาเพิ่มขึ้น ปริมาณลูกประออกสู่ท้องตลาดในปริมาณที่มากขึ้น ส่งผลให้ราคาซื้อขายปรับตัวลดลง และราคาจะเพิ่มสูงขึ้นอีกครั้งในช่วงระยะสุดท้ายของการเก็บหาลูกประ ซึ่งแม้จะมีผู้เก็บหาจำนวนมาก แต่ผลผลิตลูกประจะมีจำนวนลดลง ประกอบกับความต้องการของตลาดที่มีอย่างต่อเนื่อง แต่ปริมาณลูกประออกสู่ตลาดกลับลดน้อยลง ทำให้ราคาซื้อขายสูงขึ้นอีกครั้ง

5.2.3 อภิปรายผลต้นทุนในการเก็บหาลูกประ

ต้นทุนในการเก็บหาลูกประ จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนมี 3 ประเภท ได้แก่ ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ต้นทุนด้านแรงงาน และต้นทุนด้านการเดินทาง โดยต้นทุนที่มีมากที่สุดคือ ต้นทุนด้านแรงงาน ปัจจัยที่ส่งผลนั้นเกิดจากชาวบ้านส่วนใหญ่ที่เก็บหาลูกประจะรวมตัวเป็นกลุ่มในการเก็บหา เนื่องจากการเดินทางเข้าเก็บหาลูกประนั้น อยู่บริเวณป่าลึก รกทึบ หากไม่ชำนาญเส้นทาง หรือเดินทางตามลำพัง อาจจะเดินออกนอกเส้นทางเก็บหา หรือหลงทางได้ จึงส่งผลให้ต้นทุนด้านแรงงานเกิดขึ้นมากที่สุด ส่วนต้นทุนด้านอุปกรณ์ เกิดขึ้นน้อยที่สุด เนื่องจากอุปกรณ์ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในการเก็บหาลูกประ เป็นอุปกรณ์ที่ชาวบ้านใช้ในการประกอบอาชีพหลักอยู่เดิมแล้ว มิได้เป็นอุปกรณ์เฉพาะ แต่ละอุปกรณ์ก็มีราคาค่อนข้างถูก อายุการใช้งานยาวนานหลายปี เมื่อคิดเป็นต้นทุนรายปี จึงพบว่า ต้นทุนด้านอุปกรณ์เกิดขึ้นน้อยที่สุด

5.2.4 อภิปรายผลจากกระบวนการวิจัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

5.2.4.1 การสำรวจพื้นที่ศึกษาวิจัย พูดคุยกับผู้นำชุมชน

ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรังไม่มีผลงานวิจัยด้านการใช้ประโยชน์จากลูกประ หากผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ทางชุมชนก็ต้องการข้อมูลดังกล่าวเช่นกัน เนื่องจากลูกประ ต้นประ ก็เป็นพืชท้องถิ่นที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์มาเป็นเวลายาวนาน เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการจัดการต้นประ รวมถึงเป็นจุดเริ่มต้นในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ได้อีกด้วย

5.2.4.2 การรับสมัครทีมวิจัยประชาชนบ้าน

ชาวบ้านที่สมัครเป็นทีมวิจัยเป็นชาวบ้านในพื้นที่ จำนวน 5 คน ซึ่งนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเก็บหาลูกประ รวมถึงของป่าชนิดอื่นๆ เป็นพิเศษ และเป็นผู้ที่มีความเสียสละช่วงเวลากการพักผ่อนจากการประกอบอาชีพ เพื่อมาเรียนรู้กระบวนการวิจัยซึ่งให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยอยู่ในระดับดีตลอดกระบวนการวิจัย นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านที่สนใจจะเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีความกังวลว่าจะไม่สามารถเข้าร่วมกระบวนการวิจัยได้ตลอดทุกขั้นตอน อาจทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการได้ แต่ก็พร้อมและเต็มใจที่จะให้ข้อมูลเพิ่มเติมอันเป็นประโยชน์ต่อทีมวิจัยได้

5.2.4.3 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการค้นหารายชื่อคนเก็บหาลูกประ

การค้นหารายชื่อชาวบ้านที่มีการเก็บหาลูกประ ผู้วิจัยและทีมวิจัยร่วมกันค้นหารายชื่อ โดยใช้แผนงาน และเครื่องมือในการศึกษาข้อมูลชุมชน โดยแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งการดำเนินการของทีมวิจัยใช้เวลานาน 1 เดือน เนื่องจากต้องรอเวลาว่างเว้นจากการประกอบอาชีพหลักเสียก่อน

5.2.4.4 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ

ทีมวิจัยตั้งใจเรียนรู้วิธีการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด ผู้วิจัยเห็นถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างการเก็บข้อมูล การมีปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านที่เก็บข้อมูลในพื้นที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และทีมวิจัยพยายามประชาสัมพันธ์การใช้ประโยชน์จากลูกประที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ต่อไป

5.2.4.5 การกำหนดแนวทางในการจัดการลูกประตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ

การแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการจัดการลูกประตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ พบว่าส่วนใหญ่ผู้เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ จะเป็นกลุ่มผู้นำ และทีมวิจัยปราชญ์ชาวบ้าน อาจเนื่องจากมีความเป็นผู้นำ กล้าแสดงออกทางความคิดเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ซึ่งต่างจากกลุ่มของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประซึ่งพบว่าการเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในส่วนน้อย แนวทางการจัดการที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงอาจไม่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดเห็นของทุกคน แต่ก็นับได้ว่าเป็นแนวทางการจัดการที่ได้รับการยอมรับจากเสียงส่วนใหญ่แล้ว

บรรณานุกรม

- ขจรยุทธ อัจฉิกุล. (2543). การใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชนบ้านไร่เหนือ ตำบลบาโฮย อ.สะบ้าย้อย จ.สงขลา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธัญญาภรณ์ บุญเสริม. (2550). การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์จากการใช้ประโยชน์ของป่าชุมชน บ้านสามขา จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ดำรง พิพัฒน์ากุล. (2548). เอกสารประกอบการสอนชุดการจัดการสิ่งแวดล้อมป่าไม้. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประภาพรณ กำนู. (2545). การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของบางองค์ประกอบของป่าดิบชื้น กรณีศึกษาป่ากรด อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- มลิมาศ จรรย์พงศ์. (2552). คุณค่าของผักพื้นบ้านและการจัดการของชุมชนบ้านวังลุง ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เมธี เมืองแก้ว. (2556). เยือนเมืองพระยารัษฎาฯ แวะเพลินตาที่วัดถ้ำพระพุทธ. (10 พฤศจิกายน 2556). ASTVผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=9560000139977>
- วัชรวิ ประชาศรัยสรเดช. (2542). ผักพื้นเมือง เหนือ อีสาน ได้. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร กองพฤกษศาสตร์และวิจัย กลุ่มงานพฤกษศาสตร์.
- ศุภกาญณ์ หาญบาง. (2545). การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของพืชสมุนไพรพื้นเมืองที่มีศักยภาพในการรักษาสัตว์ในสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สมศักดิ์ สุขวงศ์. (2550). การจัดการป่าชุมชนเพื่อคนและเพื่อป่า. กรุงเทพฯ: ทวีพัฒนาการพิมพ์.
- สวัสดี แสงสุวรรณ. (2556). ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2556.
- สวาท สมบูรณ์ชัย. (2545). มูลค่าทางเศรษฐกิจจากป่าที่มีผลต่อแรงจูงใจในการอนุรักษ์
กรณีศึกษา: โครงการพัฒนาบ้านโป่งอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสัน
ทราย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
เกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้
เล่ม 9. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- โครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย. (2553).
ป่าประ. จดหมายข่าวประชาคมวิจัย. 16(92): 31.
- ไสว พรหมแก้ว. (2556). ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2556.
- สุริยญา พรหมแก้ว. (2556). ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2556.
- เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี. (2549). โครงการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของป่าชุมชน
ใน ภาคใต้: กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมต อำเภอตะโหมต จังหวัด
พัทลุง. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กรุงเทพฯ.
- วัฒนณรงค์ มากพันธ์. (2555). ศักยภาพและการวัดรายได้จากการใช้ประโยชน์ของของป่าโดย
การมีส่วนร่วมของเยาวชน: กรณีศึกษา บริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า อำเภอ
ศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการ
สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วัฒนณรงค์ มากพันธ์. (2557). การสำรวจการกระจายตัวของต้นประไในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระ
พุทธชุมชนรอยต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง โดยการมีส่วนร่วมของ
ชุมชน. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครศรีธรรมราช.
- สมหญิง บุแก้ว. (2552). การประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้
จากป่าชุมชนโคกใหญ่ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- อดิษฐ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2541). การประเมินมูลค่าสิ่งแวดลอม: คืออะไร ทำอย่างไร และเพื่อใคร. **วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์**. 16(14): 55-88.
- Ajay Kumar Mahapatra. (2004). Importance of non-timber forest products in the economic valuation of dry deciduous forests of India. **FOREST POLICY AND ECONOMICS**. 7: 455-467.
- Croitour, L. (2007). Valuing the Non-timber Forest Products in the Mediterranean Region. **Ecological Economics**. 63: 768-775.
- Henry J. Ndangalasi. (2006). Harvesting of non-timber forest products and implications for conservation in two montane forests of East Africa. **BIOLOGICAL CONSERVATION**. 34: 242-250.
- Kiplagat, A.K., D. Mugend and J. Mburu. (2007). **Valuation of the Economic Role of NTFPs Consumption by Rural Households Living Around Kakameka Forest**. Western Kenya. Nairobi: Kenyatta University.
- Lelia Croitoru. (2007). Valuing the non-timber forest products in the Mediterranean region. **ECOLOGICAL ECONOMICS**. 63: 768 – 775.
- Mahapatra, A.K. and D.D. Tewari. (2005). Importance of Non Timber Forest Product in the Economic Valuation of Dry Deciduous Forest of India. **Forest Policy and Economic**. 7: 455-467.
- Millennium Ecosystem Assessment. (2005). **Ecosystems and Human Well-being: Synthesis**. Washington, DC: Island Press.
- The International Bank for Reconstruction and Development. (2004). **How Much Is An Ecosystem Worth? Assessing The Economic Value Of Conservation**. Washington, DC: NW.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
จำนวนชาวบ้านที่เก็บหาของป่า

รายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาลูกประไในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ			
ลำดับ	หมู่ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1	1	ประสิทธิ์ บุญชอบการ	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2	1	พิน โพธิ์ดำ	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3	1	วิรัช รอดบุตร	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
4	1	บุญจิตร ธนาวุธ	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
5	1	สมคิด หาคความสุข	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
6	1	สง่า อินทาศิริ	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
7	1	ประภา ทองฉิม	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
8	1	สลิย ประพฤติชอบ	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
9	1	อาดุล หาคความสุข	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
10	1	ปรีชา เกิดบัวเพชร	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
11	1	สมยศ ไหมศรี	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
12	1	อากร คงกล้า	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
13	1	การจรรย์ พรหมแก้ว	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
14	1	ฐิติ ตาป้องกัน	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
15	1	ลาก ชูบุญศรี	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
16	1	สัมพันธ์ หนูอินทร์แก้ว	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
17	1	บุญรินทร์ รอดบุตร	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
18	1	ยุคุณ วงค์แก้ว	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
19	1	ชำนาญ เกิดบัวเพชร	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
20	1	ถาวร ไหมศรี	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
21	1	สำราญ เฟ่งพินิจ	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ราชชื่อชาวบ้านที่เก็บหาถุกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ			
ลำดับ	หมู่ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
22	1	ระวี ศรีเมือง	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
23	1	ชู ไกรวัง	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
24	1	ปรีชา วงศ์แก้ว	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
25	1	ลำยอง รอดขวัญ	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
26	1	เชียว แก้วสุขใส	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
27	1	มนัส เกิดชุมทอง	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
28	1	ลัดดา หนูเจียม	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
29	1	นิคม คงเกลี้ยง	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
30	6	บุญเลิศ ชุมทอง	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
31	6	สมโภช หยุ่หวาน	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
32	6	วิรัตน์ นิ่มนวล	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
33	6	สุรินทร์ ยองแข	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
34	6	จำนง จันหุณี	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
35	6	สุบิน จันท์ส่องแสง	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
36	6	อุดม พลสุทธิ	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
37	6	ประเพียร ณ สุวรรณ	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
38	6	ประพันธ์ สงวนอาจ	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
39	6	พิน รอดวงศ์	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
40	6	ทรงกลด ชูบุญศรี	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
41	6	ถาวร จันท์ส่องแสง	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
42	6	โกศล จันท์ส่องแสง	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

รายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาลูกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ			
ลำดับ	หมู่ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
43	6	ธีระ ชูแก้วงาม	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
44	6	มนัส ยองแซ	ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
45	6	บุญธรรม ทองน้ำแก้ว	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
46	6	สมปอง ไหมศรี	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
47	6	สุวรรณี ไหมศรี	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
48	6	นิคม ถนนทิพย์	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
49	6	ประนอม พรหมแก้ว	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
50	6	ศรีไพร อากากิจ	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
51	6	พันธ์ศักดิ์ บุญถึงจิต	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
52	6	บุญราย ทองน้ำแก้ว	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
53	6	ประกอบ ทองน้ำแก้ว	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
54	6	ประมินทร์ บุญถึงจิตร	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
55	6	วิทยา ทองสีนวล	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
56	6	คลี สวัสดิ์พันธ์	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
57	6	ทวี บุญถึงจิตร	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
58	6	สำรวย รอดบุตร	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
59	6	วินัย วงค์แก้ว	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
60	6	ฉิ่ง เกิดบัวเพชร	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
61	6	สมชาย จันทร์หุณี	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง
62	6	ดารณี วงค์ประยูร	ต.หนองบัว อ.รัชฎา จ.ตรัง

พื้นที่ศึกษา	จำนวน (คน)
หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช	29
หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช	15
หมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอรัชฎา จังหวัดตรัง	18

ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง: การสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธชุมชนรอยต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธที่ชาวบ้านสามารถนำผลผลิตมาใช้ประโยชน์ในการบริโภคและจำหน่าย

2. แบบสอบถามมีทั้งหมด 6 หน้าแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การเก็บหาลูกประ

ส่วนที่ 3 การซื้อขายลูกประ

ส่วนที่ 4 การเตรียมตัวในการเก็บลูกประ

ส่วนที่ 5 ต้นทุนทั้งหมดในการเก็บหาลูกประในรอบปี

ส่วนที่ 6 ความรู้สึกของคนเก็บหาลูกประ

ผู้เก็บข้อมูล.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แบบสอบถาม

เรื่อง: การสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประโนในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธชุมชน
รอยต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

คำชี้แจง : แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเพื่อสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่า
ผลผลิตของลูกประโนในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธที่ชาวบ้านสามารถนำผลผลิตมาใช้ประโยชน์ในการ
บริโภคและจำหน่าย

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

- 1) ชื่อ.....สกุล.....
- 2) ที่อยู่ : บ้านเลขที่.....หมู่ที่..... ชื่อหมู่บ้าน.....
ตำบล..... อำเภอศรี..... จังหวัด.....
หมายเลขโทรศัพท์.....
- 3) เพศ.....ศาสนา.....สถานภาพ.....
อายุ.....ระดับการศึกษา.....
- 4) จำนวนสมาชิกในครอบครัว..... (เฉพาะที่อาศัยอยู่ด้วยกันรวมผู้ตอบแบบสอบถามด้วย)
- 5) อาชีพเก็บหาลูกประ เป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม.....
- 6) ท่านเก็บหาลูกประมาแล้วเป็นเวลากี่ปี.....
- 7) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....บาท
- 8) สถานะของท่านในครอบครัว.....
- 9) ท่านอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้มาเป็นเวลากี่ปี.....
- 10) ท่านทราบถึงเส้นทางการเก็บหาลูกประจากใคร.....
- 11) ส่วนใหญ่ท่านมักจะไปเก็บหาลูกประบริเวณใด.....
.....
- 12) ท่านมีกลุ่มในการเก็บหาลูกประหรือไม่.....
หากมีโปรดระบุ.....
- 13) ท่านเก็บลูกประบ่อยแค่ไหน
.....วัน/สัปดาห์วัน/เดือน
- 14) จุดประสงค์หลักในการเก็บหาลูกประของท่าน คือ.....
- 15) ท่านเคยเก็บหาลูกประมาขายหรือไม่.....
หากเคย ท่านขายที่ไหน.....

ส่วนที่ 4 การเตรียมตัวในการเก็บลูกประ

ลูกประ	ช่วงเวลาเก็บหา				ระยะเวลาเก็บหา/ครั้ง (ชม.)	ระยะทางในการเดินทางไปกลับ (กม.)		ข้าวห่อ		อุปสรรค
	เช้า	เที่ยง	เย็น	กลางคืน		บ้าน-เขตป่า	เส้นทางเก็บหา	มี	ไม่มี	
1.										

ส่วนที่ 5 ดันทุนทั้งหมดในการเก็บหาลูกประในรอบปีที่ผ่านมา

5.1 อุปกรณ์

ลูกประ	อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บ						ราคาต่อหน่วยของอุปกรณ์ (บาท)						อายุการใช้งาน	ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ในแต่ละครั้ง
	มีด	พร้า	กระสอบ	จอบ	เชือก	อื่นๆ	มีด	พร้า	กระสอบ	จอบ	เชือก	อื่นๆ		
1.														

5.2 แรงงานและค่าขนส่ง

ท่านเดินทางไปเก็บหาลูกประโดย เดิน จักรยาน จักรยานยนต์ รถยนต์

อื่นๆ

ลูกประ	แรงงานที่ใช้เก็บ (คน)		ระยะเวลา/ครั้ง(ชม.)	ขนส่งสู่ตลาดโดย	ระยะทางขนส่งสู่ตลาด(ก.ม.)	ค่าใช้จ่ายตลอดขั้นตอนการจำหน่ายสู่ตลาด	
	ชาย	หญิง				รายการ	ราคา
1.							

อธิบายเส้นทางการเก็บหาโดยสังเขป (พร้อมวาดรูปประกอบ)

.....

.....

.....

.....

รูปภาพ

ส่วนที่ 6 ความรู้สึกของคนเก็บหาลูกประ

1. ท่านรู้สึกอย่างไร เมื่อท่านได้เข้าไปเก็บหาลูกประในแต่ละครั้ง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. หากลูกประที่ท่านเก็บหา หมดจากผืนป่า ท่านรู้สึกอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าการเก็บลูกประเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติหรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านมีความต้องการที่จะให้มีการจัดการหรือสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางที่ถูกต้องในการเก็บหาลูกประหรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณสำหรับการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค
รายชื่อทีมวิจัย (ปราชญ์ชาวบ้าน)

นายไสว พรหมแก้ว

นายสัตยากร พรหมแก้ว

นายสมพงศ์ มากพันธ์

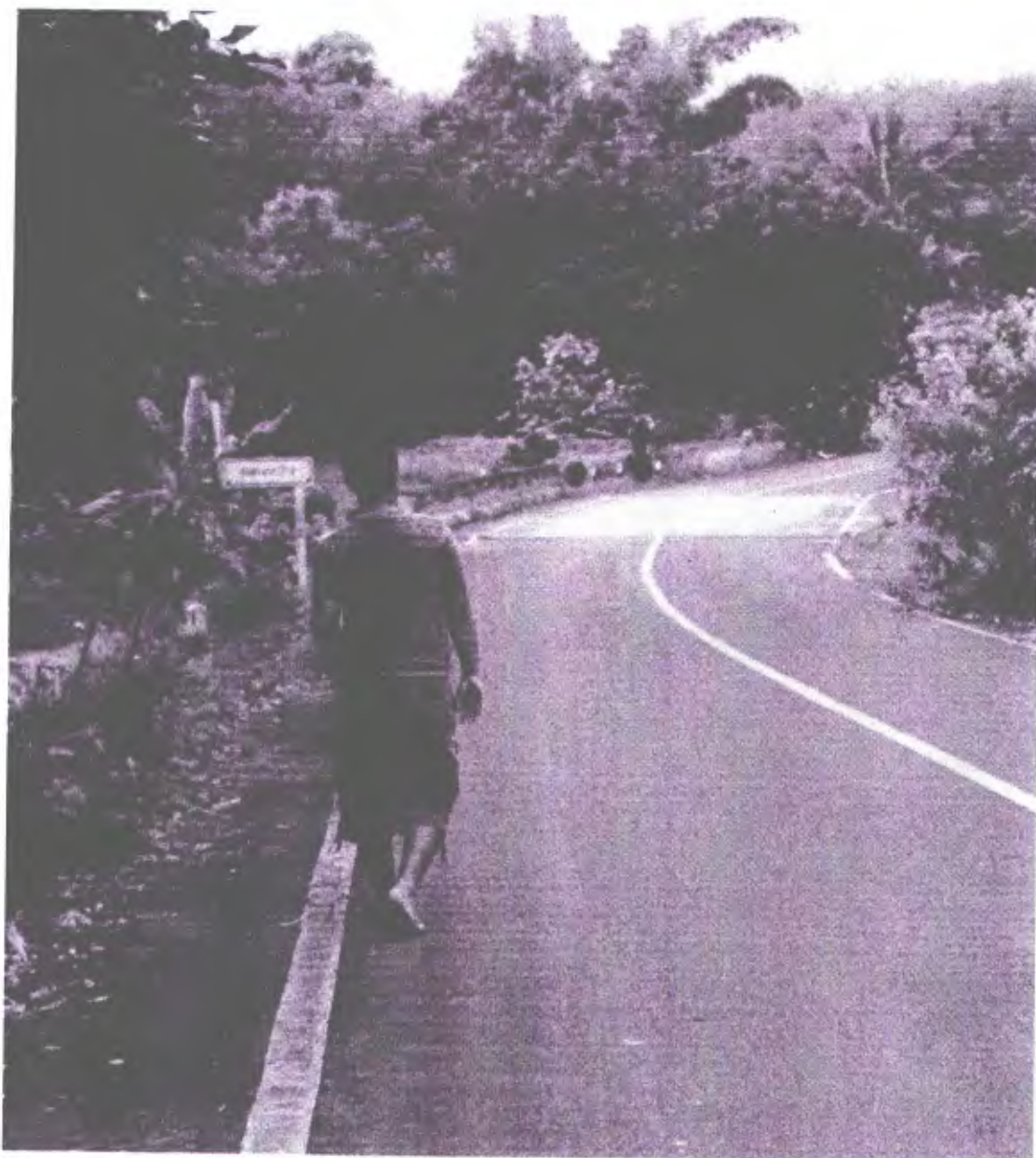

นายยุทธนา เฟ่งพินิจ

นายสุรัญญา พรหมแก้ว

ภาคผนวก ง
ภาพประกอบการดำเนินการวิจัย

การเดินทางพื้นที่วิจัย

- ครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบล คือ ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชและ
ตำบลหนองบัว อำเภอรัญญา จังหวัดตรัง

- จำนวนชาวบ้านที่เก็บหามีจำนวน 62 คน จาก 3 หมู่บ้าน

การสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประเนในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ

ประวัติผู้เขียน

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) : นายวัฒนณรงค์ มากพันธ์
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) : Mr.WATTANANARONG MARKPHAN
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน : 18009-00090-074
3. ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตสิ่งแวดล้อม
4. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)
สาขาวิชาวิทยาศาสตรสิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
E-mail : Wattananarong@gmail.com
5. ประวัติการศึกษา
ปริญญาตรีวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตรสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ. 2553
ปริญญาโท วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2555
ปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีชีวภาพ มหาวิทยาลัยทักษิณ (กำลังศึกษา)
6. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ
 - การจัดการสิ่งแวดล้อม
 - วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
 - ชุมชน

7. ประสบการณ์งานวิจัย

7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

7.2 หัวหน้าโครงการวิจัย

1. ศักยภาพและการวัดรายได้จากการใช้ประโยชน์ของของป่าโค่นการมีส่วนร่วมของเยาวชน บริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง (แหล่งทุน : บัณฑิตวิทยาลัย ม.อ.)

2. การสำรวจการกระจายตัว ปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของต้นประ ในพื้นที่ชุมชนบ้าน ถ้าพระพุทธ ชุมชนรอยต่อระหว่างจังหวัดตรังและจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (แหล่งทุน : สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช)

3. ความรู้ ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับขยะและระบบการจัดการขยะของเทศบาลตรัง จังหวัดตรัง (วช 2559)

7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

1. ศักยภาพและการวัดรายได้จากการใช้ประโยชน์ของของป่าโค่นการมีส่วนร่วมของเยาวชน บริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง (แหล่งทุน : บัณฑิตวิทยาลัย ม.อ.)

2. การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการจับผึ้งหลวงเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน พื้นที่ชุมชนบ้านถ้าพระพุทธ รอยต่อระหว่างจังหวัดตรังและจังหวัดนครศรีธรรมราช (แหล่งทุน : BRT)

3. ป่าสาकुในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนกลาง (นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (แหล่งทุน : สกอ.)

4. การสำรวจการกระจายตัว ปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของต้นประ ในพื้นที่ชุมชนบ้าน ถ้าพระพุทธ ชุมชนรอยต่อระหว่างจังหวัดตรังและจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (แหล่งทุน : สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช)

7.4 ผลงานวิจัยที่กำลังทำ

1. ความรู้ ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับขยะและระบบการจัดการขยะของเทศบาลตรัง จังหวัดตรัง (วช 2559)

2. การประเมินศักยภาพและการประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรงของป่าสาकुในจังหวัดนครศรีธรรมราช (วช 2559)

7.4 ผลงานวิจัยที่ได้รับการเผยแพร่

วัฒนธรงค์ มากพันธ์ ทิพย์ทิวา สัมพันธ์มิตร วิชุดา เกตุใหม่ เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี นันทิดา สุธรรมวงศ์ ปรียาลักษณ์ โคหนองบัว และวีรวรรณ อมรศักดิ์. 2554. ภูมิปัญญาการจับฝั่งหลวงของพรานฝั่งชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรู ชุมชนรอยต่อระหว่างจังหวัดตรัง และจังหวัดนครศรีธรรมราช. การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายวิจัยสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ ประจำปี 2554. การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณครั้งที่ 21 ประจำปี 2554. และการประชุมวิชาการระดับนานาชาติทางด้านพลังงานทดแทนในประเทศ กำลังพัฒนาและเศรษฐกิจใหม่ (วิถีคน วิถีชุมชน วิถีแห่งปัญญา). วันที่ 25-28 พฤษภาคม 2554 ณ โรงแรม เจบี อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

วัฒนธรงค์ มากพันธ์ เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี. 2555. ความหลากหลายของชนิด ปริมาณ และมูลค่าของการเก็บหาของป่าบริเวณพื้นที่ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง. การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยทักษิณครั้งที่ 22 ประจำปี 2555 “วิถีไทย วิถีอาเซียน วิถีแห่งความร่วมมือ” วันที่ 23-26 พฤษภาคม 2555. ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ทิพย์ทิวา สัมพันธ์มิตร วัฒนธรงค์ มากพันธ์ วิชุดา กล้าเวช นันทิดา สุธรรมวงศ์และเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี. 2556. การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการจับฝั่งหลวงเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน พื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรู รอยต่อระหว่างจังหวัดตรังและจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม. 2556.

วัฒนธรงค์ มากพันธ์ เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี. 2555. การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้กับเยาวชนเกี่ยวกับการจัดการการใช้ประโยชน์ของของป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง. การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกครั้งที่ 7 ประจำปี 2557 “การวิจัยท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน” วันที่ 14-16 พฤษภาคม 2557. ณ โรงแรมชลจันทร์ พัทยา รีสอร์ท อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

สุริยะ จันทรแก้ว และคณะ. 2558. ป่าสาควในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนกลาง (นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. การประชุมใหญ่โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาครั้งที่ 3 ประจำปี 2558. วันที่ 9-11 มีนาคม 2558. ณ อาคารภักดีดำรงฤทธิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช